

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Katjuša Tušek

**Ukrepi aktivne politike zaposlovanja namenjeni dolgotrajno
brezposelnim osebam v Zasavju**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Katjuša Tušek

Mentor: doc. dr. Miroљjub Ignjatović

**Ukrepi aktivne politike zaposlovanja namenjeni dolgotrajno
brezposelnim osebam v Zasavju**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

Hvala

mentorju doc. dr. Miroljubu Ignjatoviču, ki me je tekom pisanja s svojimi usmeritvami in neprecenljivimi nasveti zadržal v okvirju izbrane teme,

staršem, sestri in fantu, ki so me podpirali tudi v trenutkih, v katerih sem jim s svojim obnašanjem izkazovala vse prej kot hvaležnost

ter nazadnje hvala tudi moji Loli in mojemu Roru, ki sta mi na dolgih sprehodih pomagala pri nabiranju nove energije in urejanju včasih kaotičnih misli.

Ukrepi aktivne politike zaposlovanja namenjeni dolgotrajno brezposelnim osebam v Zasavju

V današnjem času tako šele vstopajoči kot tudi na trgu dela že prisotni posamezniki vsakodnevno bijejo težko bitko za delovna mesta, iz katere nekateri pridejo bogatejši za zaposlitev, drugi pa z nehvaležno oznako brezposelne osebe. Čeprav med brezposelnimi najdemo tako mlade kot starejše, ženske in moške, izobražene in neizobražene, presežne delavce, invalide itd., sem se odločila, da se v svojem diplomskem delu osredotočim predvsem na dolgotrajno brezposelne (v Zasavju), saj prav ti med vsemi brezposelnimi predstavljajo zelo velik delež. Dolgotrajna brezposelnost, s katero se poleg samega posameznika z različnimi ukrepi aktivne politike zaposlovanja ukvarja tudi celotna država, v sodobnem svetu v času gospodarske recesije še vedno predstavlja enega izmed najbolj perečih problemov na trgu dela. Kljub temu, da je med posledicami dolgotrajne brezposelnosti najbolj vidno prav finančno in materialno pomanjkanje, pa se dolgotrajno brezposelna oseba sooča še z mnogimi drugimi težavami, kot so socialna izključenost, izguba stika s trgom dela, neuporaba in posledično izguba delovnih sposobnosti, pomanjkanje samozavesti in samostojnosti ter z daljšanjem dolgotrajne brezposelnosti tudi manjšanje možnosti ponovne zaposlitve. Na podlagi analize pridobljenih podatkov sem tekom pisanja naloge poskušala prikazati predvsem značilnosti dolgotrajno brezposelnih oseb v Zasavju ter uspešnost/neuspešnost ukrepov aktivne politike zaposlovanja, v katere so le-te vključene.

Ključne besede: *trg dela, brezposelnost, dolgotrajno brezposelne osebe, ukrepi aktivne politike zaposlovanja.*

Measures of active employment policies intended for long-term unemployed in Zasavje

Nowadays both entrants and already present in the labour market are fighting a difficult battle from which some get enriched for a job and others labeled as unemployed. Although, among the unemployed, we can find young and old, men and women, educated and uneducated, redundant workers, the disabled, etc., I decided that in this thesis I will focus mainly on long-term unemployed (in Zasavje), because they are the one who represent a very large proportion among all unemployed. In the modern world during the economic downturn crisis a long-term unemployment continues to represent one of the most pressing problems in the labor market, with which is by various measures of active employment policy facing the entire country. Although the most visible consequences of long-term unemployment are financial and material deprivations, the long-term unemployed are facing many other problems, such as social exclusion, loss of contact with the labor market, failure resulting in loss of work ability, lack of confidence and independence and the fact that longer that unemployment lasts the possibility of re-employment are reducing. Based on analysis of data obtained when writing my thesis I have attempted to demonstrate the characteristics of the long-term unemployed in Zasavje and the success / failure of the active employment policy measures, in which they are involved.

Keywords: *labor market, unemployment, long-term unemployed, measures of active employment policy.*

Kazalo

1 UVOD	7
1.1 RAZISKOVALNO VPRAŠANJE, HIPOTEZE IN METODE RAZISKOVANJA	8
1.2 ZGRADBA DIPLOMSKEGA DELA	9
2 ZASAVJE	11
2.1 PREBIVALSTVO	11
2.2 ZGODOVINA GOSPODARSKEGA RAZVOJA ZASAVJA	12
3 BREZPOSELNOST	14
3.1 REGISTRIRANA IN ANKETNA BREZPOSELNOST	14
3.2 DEFINICIJA BREZPOSELNE OSEBE	15
4 DOLGOTRAJNA BREZPOSELNOST	16
4.1 DEFINICIJA DOLGOTRAJNO BREZPOSELNE OSEBE	16
4.2 RAZLOGI ZA DOLGOTRAJNO BREZPOSELNOST	17
4.3 POSLEDICE DOLGOTRAJNE BREZPOSELNOSTI.....	18
5 ZAPOSLENOST IN BREZPOSELNOST V ZASAVJU	19
5.1 TRG DELA V ZASAVJU	19
5.1.1 DELOVNO AKTIVNO PREBIVALSTVO V ZASAVJU	20
5.1.2 REGISTRIRANA BREZPOSELNOST V ZASAVJU	23
5.2 DOLGOTRAJNA BREZPOSELNOST V ZASAVJU	25
5.2.1 RAZLOGI ZA DOLGOTRAJNO BREZPOSELNOST OSEB V ZASAVJU	25
5.2.2 STRUKTURA DOLGOTRAJNO BREZPOSELNIH OSEB V ZASAVJU.....	26
5.2.3 TRAJANJE BREZPOSELNOSTI DOLGOTRAJNO BREZPOSELNIH OSEB V ZASAVJU	27
5.2.4 DOLGOTRAJNA BREZPOSELNOST V ZASAVJU SKOZI LETA	28
6 AKTIVNA POLITIKA ZAPOSLOVANJA	29
6.1 UKREPI AKTIVNE POLITIKE ZAPOSLOVANJA	30
6.1.1 I. UKREP: SVETOVANJE IN POMOČ PRI ISKANJU ZAPOSLOTITVE.....	31
6.1.2 II. UKREP: USPOSABLJANJE IN IZOBRAŽEVANJE	31
6.1.3 III. UKREP: SPODBUJANJE ZAPOSLOVANJA IN SAMOZAPOSLOVANJA	31
6.1.4 IV. UKREP: PROGRAMI ZA POVEČANJE SOCIALNE VKLJUČENOSTI	32
6.2 UKREPI AKTIVNE POLITIKE ZAPOSLOVANJA NAMENJENI DOLGOTRAJNO BREZPOSELNIH OSEBAM V ZASAVJU.....	32
6.3 USPEŠNOST UKREPOV AKTIVNE POLITIKE ZAPOSLOVANJA NAMENJENIH DOLGOTRAJNO BREZPOSELNIH OSEBAM V ZASAVJU	35

7	ZAKLJUČEK	39
8	LITERATURA	42
	PRILOGE	45
	Priloga A: Prosta delovna mesta glede na stopnjo izobrazbe v letu 2010 v %.....	45
	Priloga B: Povprečne letne stopnje registrirane brezposelnosti v obdobju 2000-2010.....	45
	Priloga C: Priliv registrirano brezposelnih oseb v evidenco ZRSZ v Zasavski regiji.....	45
	Priloga Č: Delež brezposelnih oseb po posameznih skupinah v letu 2010.....	46
	Priloga D: Prosta delovna mesta in število brezposelnih glede na stopnjo izobrazbe v letu.....	46
	Priloga E: Število dolgotrajno brezposelnih glede na trajanje brezposelnosti v Zasavju in Republiki Sloveniji v obdobju 2005-2010 (merjeno decembra).....	47
	Priloga F: Gibanje števila dolgotrajno brezposelnih v Zasavju in na celotnem področju Republike Slovenije v obdobju 2005-2010.....	48
	Priloga G: Gibanje števila dolgotrajno brezposelnih v Zasavju po letih, stanja ob koncu leta.....	48
	Priloga H: Dolgotrajno brezposelne osebe po starosti.....	49
	Priloga I: Dolgotrajno brezposelne osebe po stopnji izobrazbe.....	49
	Priloga J: Dolgotrajno brezposelne osebe po spolu.....	50
	Priloga K: Dolgotrajno brezposelne osebe po trajanju brezposelnosti.....	50
	Priloga L: Vključitve dolgotrajno brezposelnih oseb v Zasavju v programe Aktivne politike zaposlovanja po letih in po posameznih programih.....	51
	Priloga M: Število vključenih dolgotrajno brezposelnih oseb v programe APZ, ki so se v obdobju enega leta po preteku programa, tudi zaposlili.....	53
	Priloga N: Število prostih delovnih mest s sedežem delovnega mesta v Zasavski regiji, po letih in po zahtevani stopnji izobrazbe.....	55
	Priloga O: Po spominu povzet intervju s strokovno delavko na Območni službi Zavoda RS za zaposlovanje Trbovlje.....	56

Kazalo grafov in tabel v besedilu

Graf 5.1: Število delovno aktivnih oseb v obdobju 2000-2010 (konec leta)	20
Graf 5.2: Struktura delovno aktivnega prebivalstva konec leta 2010 v %	21
Tabela 6.1: Število dolgotrajno brezposelnih oseb vključenih v posamezne ukrepe APZ, ki so se v obdobju enega leta po preteku ukrepa tudi zaposlili	36

1 UVOD

V današnjem času trg dela predstavlja tisto področje človekovega življenja, na katerem večina delovno aktivnih posameznikov preživi vsaj štirideset, vedno pogosteje pa tudi več ur na teden. Čeprav je zaposlitev za večino ljudi osnovni in najpomembnejši vir dohodka, ki ga potrebujemo za preživetje, pa bi bilo napačno in pomanjkljivo, če bi trdili, da je samo to, saj ima delo za posameznika še veliko globlji pomen, ki sega preko materialne sfere.

Sodobnemu posamezniku delo predstavlja izredno pomemben del njegovega vsakdanjika, ki mu omogoča, da skozi osredotočanje na pomembne službene zadeve vsaj za nekaj ur ubeži vsakodnevnim rutinam, obveznostim in tegobam iz zasebnega življenja. Pri samem opravljanju dela, preko timskega dela in sodelovanja s sodelavci posamezniki realizirajo svoje potenciale, širijo svoje znanje ter preko spoznavanj prijateljev in partnerjev, med katerimi se počutijo varne, ljubljene, spoštovane ter cenjene širijo tudi svoja socialna omrežja. Zaposlitev posamezniku tako ne nudi le dohodka saj ga hkrati izpopolnjuje, vključuje v družbo ter nasploh osmišlja njegovo življenje.

Čeprav je trg dela na eni strani področje, ki posameznikom nudi različna dela in raznovrstne zaposlitve, skozi katere pridobivamo novo znanje, izkušnje in poznanstva, ki nam zapolnijo precejšen del življenja, pa na drugi strani predstavlja področje tekmovalnosti na katerem posamezniki preko izkoriščanja svojih prednosti in potencialov med seboj tekmujejo za to, da bi zasedli zelena delovna mesta. Kot je značilno za vsa tekmovanja, so tudi tu nekateri bolj uspešni in si na trgu dela izborijo svoje mesto, medtem ko drugi kljub vloženemu trudu ostanejo brez zaposlitve.

Tako kot zaposlitev za posameznika ni samo osnovni vir dohodka tudi brezposelnost ni le pomanjkanje le-tega, saj se brezposelni posameznik poleg večje izpostavljenosti revščini sooča še z mnogimi drugimi posledicami, kot so na primer nižja socialna varnost, slabši materialni položaj, socialna izključenost, poslabšano psihično počutje itd.

V času, v katerem se neprestano soočamo z vse večjimi gospodarskimi izzivi, vsakodnevnim propadanjem podjetij in zapiranjem nekdanjih uspešnih gospodarskih družb se ljudje vse bolj zavedamo, da je zaposlitev privilegij namenjen tistim, ki so se zanj pripravljene potruditi,

brezposelnost pa je postala eden izmed osrednjih problemov, proti kateremu se ob boku samih brezposelnih oseb z različnimi ukrepi aktivne politike zaposlovanja bori tudi celotna družba.

Med brezposelnimi osebami so predvsem pripadniki ranljivih skupin, to so ženske, dolgotrajno brezposelni, trajno presežni delavci, starejši od 50 let, poleg njih pa tudi prvi iskalci zaposlitve, invalidi ter mlajši do 26 let.

Ker sem za področje raziskovanja izbrala trg dela v Zasavju, sem se odločila, da se bom v svojem diplomskem delu osredotočila predvsem na dolgotrajno brezposelne in njim namenjene ukrepe aktivne politike zaposlovanja, saj v omenjeni regiji prav ti predstavljajo drugo največjo skupino vseh brezposelnih oseb.

1.1 RAZISKOVALNO VPRAŠANJE, HIPOTEZE IN METODE RAZISKOVANJA

Cilj mojega diplomskega dela je predstaviti, raziskati ter oceniti uspešnost posameznih ukrepov aktivne politike zaposlovanja, v katere so v večini vključene dolgotrajno brezposelne osebe v Zasavski regiji.

Na začetku pisanja diplomskega dela sem si zastavila naslednje raziskovalno vprašanje in hipoteze:

R1: Ali število dolgotrajno brezposelnih oseb v Zasavju in tudi na celotnem področju Republike Slovenije v obdobju med letom 2005 in letom 2010 narašča ali upada?

H1: Med dolgotrajno brezposelnimi osebami je tako v Zasavju kot tudi v Sloveniji največ tistih, ki so brezposelni več kot 1 leto in manj kot 2 leti.

H2: Ukrepi aktivne politike zaposlovanja namenjeni dolgotrajno brezposelnim osebam v Zasavju so uspešni. Kot glavni kriterij uspešnosti ukrepov aktivne politike zaposlovanja sem izbrala kriterij, da se vsaj 1/4 udeležencev teh ukrepov po njihovem koncu v obdobju enega leta tudi zaposli.

H3: Med dolgotrajno brezposelnimi osebami v Zasavju je več tistih z višjim nivojem izobrazbe, kar je posledica tega, da so v Zasavju na razpolago predvsem delovna mesta, kjer je potrebno imeti nižjo stopnjo izobrazbe ali pa le-ta sploh ni pomembna.

Zastavljeno raziskovalno vprašanje in hipoteze sem tekom pisanja naloge preverjala z analizo sekundarnih virov, pri čemer sem se osredotočala predvsem na analizo letnih poročil Območne službe Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje Trbovlje za obdobje od leta 2006 do leta 2010, ki sem jih pridobila na spletni strani Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje (v nadaljevanju ZRSZ), ter na analizo podatkov, ki so mi bili na razpolago na spletni strani Statističnega urada Republike Slovenije. Poleg analize sekundarnih virov pa sem za nalogo potrebne podatke pridobila tudi preko intervjuja, ki sem ga opravila s strokovno delavko Območne službe Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje Trbovlje.

1.2 ZGRADBA DIPLOMSKEGA DELA

Diplomsko delo je sestavljeno iz uvoda, jedra in zaključka. V uvodu sem naredila kratko uverturo v izbrano temo diplomskega dela, navedla raziskovalno vprašanje in hipoteze ter metode raziskovanja, s katerimi sem le-te skušala tekom dela tudi potrditi.

Osrednji, jedrni del diplomskega dela je sestavljen iz petih poglavij.

V prvem poglavju sem se posvetila predstavitvi Zasavske regije, ki je zaradi svoje majhnosti med ljudmi dokaj slabo poznana. Na kratko sem povzela zgodovinski in gospodarski razvoj regije, na podlagi podatkov, ki sem jih pridobila na Statističnem uradu Republike Slovenije pa sem opisala tudi nekatere strukturne značilnosti v njej živečega prebivalstva.

Drugo poglavje je v celoti namenjeno definiranju brezposelnih oseb ter pregledu različnih definicij le-teh. Ker v nalogi uporabljeni podatki temeljijo na konceptu registrirane brezposelnosti, sem v tem poglavju na kratko opisala tudi razliko med registrirano in anketno brezposelnostjo.

V tretjem poglavju sem najprej odgovorila na vprašanje: »Kdo so dolgotrajno brezposelni?«, na kratko pa sem predstavila tudi vzroke za to vrsto brezposelnosti ter posledice, ki jih omenjena skupina brezposelnih občuti in se z njimi vsakodnevno sooča.

Četrto poglavje na začetku zajema predstavitev podatkov o zaposlenosti in brezposelnosti v Zasavju, strukturi delovno aktivnega prebivalstva ter strukturi brezposelnih oseb. Večji del poglavja pa je namenjen predvsem dolgotrajno brezposelnim osebam v Zasavju, njihovi strukturi, trajanju brezposelnosti ter razlogom zanjo.

Zadnje, peto poglavje jedrnega dela naloge sem v celoti posvetila ukrepom aktivne politike zaposlovanja, ki sem jih najprej na kratko opisala, kasneje pa sem se osredotočila predvsem na predstavitev tistih ukrepov, namenjenih dolgotrajno brezposelnim osebam ter raziskovanju, ali so le ti uspešni.

V zaključnem delu diplomskega dela sem na kratko povzela celotno vsebino naloge, predstavila ugotovitve glede predhodno zastavljenih raziskovalnih vprašanj in hipotez ter podala svoje lastno razmišljanje glede obravnavane teme.

2 ZASAVJE

Zasavska regija, mnogokrat poimenovana tudi kot Črni ali Rdeči revir, ki leži v osrednjem delu Slovenije in predstavlja geometrijsko središče same države, zaobjema tri manjše občine: Zagorje ob Savi, Trbovlje in Hrastnik. Med vsemi dvanajstimi slovenskimi statističnimi regijami Zasavje glede na velikost in število prebivalcev zaseda zadnje mesto, saj se razprostira na površini 264 km², glede na podatke iz leta 2011 (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje 2011a, 1) pa je bilo v regiji živčih prebivalcev le 44222, kar predstavlja samo 2.2 odstotne točke celotnega prebivalstva v Sloveniji. Kljub nizkemu številu prebivalcev je v primerjavi z drugimi statističnimi regijami Zasavje druga najgostejše naseljena regija v državi, kar gre pripisati predvsem industrializaciji v času intenzivnega izkoriščanja premoga (Mrest 2012).

2.1 PREBIVALSTVO

Od leta 1869, ko je bilo v Zasavskih mestih Zagorju ob Savi, Hrastniku in Trbovljah približno 15500 prebivalcev, in vse do devetdesetih let dvajsetega stoletja se je prebivalstvo neprestano povečevalo, kar je bila predvsem posledica premogovništva in razvoja z njim povezane industrije. V novo nastala rudarska mesta so se poleg prebivalcev območij nekdanje Jugoslavije preseljevali tudi ljudje iz okoliških hribov. Čeprav je bilo leta 1990 zabeleženih 47807 prebivalcev, pa je bilo konec leta 2011 (Statistični urad Republike Slovenije 2012a) v Zasavju le še 44222 prebivalcev, med katerimi so večinski, skoraj 70 odstotni delež predstavljali prebivalci, stari med 15 in 64 let. S 17,9 odstotnimi točkami so jim sledili starejši nad 65 let, čigar delež se je v zadnjih desetih letih (od leta 2001 do 2011) povečal za približno 2 odstotni točki, 12,8 odstotne točke pa so predstavljali otroci do 15 leta starosti, katerih delež je v omenjenem obdobju upadel za 2,1 odstotni točki (Statistični urad Republike Slovenije 2012a). Razlog strmega padca števila prebivalstva lahko pripišemo predvsem zapiranju rudnikov v Zagorju ob Savi in postopnemu zapiranju rudnika Trbovlje Hrastnik. Zaradi pomanjkanja delovnih mest so se ljudje začeli preseljevati v druge statistične regije, v katerih so bile možnosti za zaposlitev bistveno večje (Sočič 1998, 108–109).

2.2 ZGODOVINA GOSPODARSKEGA RAZVOJA ZASAVJA

Zasavje, kot je s hribi zaobjeto področje med Celjem in Ljubljano leta 1928 poimenoval publicist Rudolf Bajdura, je v zadnjih stopetdesetih letih bistveno spremenilo svojo podobo, saj se je nekoč pretežno z gozdovi prekruto območje z le redkimi naselji spremenilo v pravo malo industrijsko pokrajino.

Čeprav so prve najdbe na področju današnje Zasavske regije iz neolitika, pa je naseljevanje na to področje potekalo zelo počasi. Iz Otokarjevega urbarja je razvidno, da je bilo v trinajstem stoletju na območju današnjih Trbovelj le petdeset kmetij. Vse do prve svetovne vojne je meja med Štajersko in Kranjsko Zasavje cerkveno in sodnopravno delila na dva dela: kranjski del, kamor je spadalo Zagorje ob Savi in štajerski del, kamor sta spadali mesti Trbovlje in Hrastnik (Sočič 1998, 159). Zaradi odmaknjenosti od trgovskih poti, težko prehodnega hribovja in pretežno z gozdom poraščenega področja je bilo Zasavje nezanimivo za naseljevanje. Število kmetij se je začelo povečevati v šestnajstem stoletju, v času, ko so Habsburžani ponovno obudili brodarstvo na reki Savi, s čimer so spodbudili urejanje poti v notranjost pokrajine. Šele na začetku devetnajstega stoletja, z razvojem premogovništva in drugih industrijskih dejavnosti, ki so v Zasavje prinesle obilico novih delovnih mest, je to področje postalo zanimivo za naseljevanje (Sočič 1998, 159–161).

Začetek industrializacije, ki se kaže s prehodom iz ročne v strojno proizvodnjo, sovпада z tehničnim in gospodarskim razvojem Avstro-Ogrske v začetku devetnajstega stoletja, v času odpravljanja fevdalizma in uveljavljanja liberalnega kapitalizma. Poglavitni razlog za razvoj različnih industrijskih dejavnosti na omenjenem območju je bilo obilje premoga, ki so ga najprej začeli izkopavati v Zagorju, kasneje pa še v Trbovljah in Hrastniku. Za večino industrijskih dejavnosti je premog pomenil osnovni vir energije. Med največjimi porabnicami premoga so bile poleg steklarn še topilnice svinca, industrije gradbenega materiala, cinkarne, cementarna, industrija strojne in kovinske opreme, s katero so oskrbovali premogovnike, kemična tovarna ter kasneje tudi termoelektrarna v Trbovljah (Sočič 1998, 71–72).

Poleg premoga kot glavnega kuriva v vseh novo nastalih industrijah je k pospešenemu razvoju industrije v Zagorju ob Savi, Trbovljah in Hrastniku pomembno prispevala tudi gradnja južne železnice Dunaj-Trst, posebej izgradnja odseka Celje-Ljubljana, uveljavitev tujega kapitala, katerega krepitev je bila vzporedna izkoriščanju naravnega bogastva,

napeljava električnega omrežja na slovenskem ozemlju konec devetnajstega stoletja ter zgotitev prebivalstva, predvsem povečanje deleža industrijskega prebivalstva, kar je povzročilo hitro rast industrijskih naselij (Hacin in drugi 2001, 107–108).

Če sta še nedolgo nazaj, do sredine devetdesetih let 20. stoletja, industrija in rudarstvo zaposlovala največji delež vseh zaposlenih v Zasavju: leta 1995 Hrastnik; 71 odstotnih točk, Zagorje ob Savi; 64 odstotnih točk, Trbovlje; 57 odstotnih točk (Sočič 1998, 72), pa je danes slika povsem drugačna. Uporaba drugih virov energije je zmanjšala pomen premoga, kar je vodilo v procese zapiranja rudnikov v devetdesetih letih. K pospešenemu gospodarskemu zaostajanju in višanju stopnje brezposelnosti v nekdanji gospodarsko močni Zasavski regiji je pripomoglo tudi propadanje z rudarstvom povezanih industrijskih dejavnosti, zaprtje nekoč uspešnih tekstilnih in drugih delovno intenzivnih industrij, svoj davek pa je terjalo tudi izredno uničeno okolje.

Zaradi izredno neugodnega položaja regije se je po osamosvojitvi Slovenije sredi devetdesetih let na pobudo zasavskih občin ustanovil Regionalni center za razvoj, ki združuje interese Zasavja in stremi k iskanju novih razvojnih poti, pri čemer so glavne prioritete njegovega delovanja gospodarski razvoj, razvoj človeških virov ter spoštljivo ravnanje z okoljem in prostorom (Rozina 2007, 3,8). Z Razvojnimi programom, ki je bil izveden med letoma 2001 in 2006 ter s približno tremi milijoni evrov letnega proračuna se je gospodarski položaj Zasavja začel izboljševati. Preko programa, v katerem so sodelovali predstavniki lokalnih skupnosti, delodajalcev, delojemalcev in civilne družbe se je realiziralo urejanje poslovnih površin, spodbujanje investicijske aktivnosti podjetij ter nastajanje novih podjetij, prav tako pa je program pripomogel tudi k zmanjšanju brezposelnosti in izboljšanju stanja v okolju.

Želja Regionalnega centra za razvoj, da bi Zasavje znova postalo močna gospodarska pokrajina se odraža tudi v trenutno aktualnem Regionalnem razvojnem programu Zasavja 2007-2013 (Rozina 2007, 15), v katerem med glavnimi prioritetami na področju gospodarstva izstopajo predvsem investicije v nove vire energije, vlaganje v tehnološki razvoj podjetij, pomoč podjetjem, prekvalificiranje delavcev rudnika Trbovlje-Hrastnik v zapiranju ter spodbujanje razvoja turizma.

Kljub zastavljenim razvojnim programom in počasnemu izboljševanju gospodarskega položaja tradicionalno industrijske pokrajine pa je le-ta, posledično tudi zaradi vpliva

svetovne gospodarske krize, še vedno dokaj neugoden, kar se odraža tudi na samem trgu dela na katerem v zadnjih nekaj letih izstopa predvsem visoka stopnja brezposelnosti.

3 BREZPOSELNOST

Kljub trenutnim, še vedno trajajočim neugodnim gospodarskim razmeram, ki na trgu dela še povečujejo delež brezposelnih oseb, pa brezposelnost ni produkt današnjega časa. Brezposelnost se je razvila vzporedno razvojem trga dela, pri čemer je ekonomski in družbeni pomen pridobila v času, ko je delo postalo blago in se je kot tako institucionaliziralo v obliki zaposlitve. Čeprav zaposlenost od posameznika zahteva spoštovanje in podrejanje različnim formalnim pravilom ter opravljanje aktivnosti, ki za samo delo niti niso pomembne, pa le-ta predstavlja prevladujočo obliko aktivnosti, h kateri povečini stremimo vsi, tako iskalci prve zaposlitve, ki šele prehajamo na trg dela kot tudi drugi, ki so zaradi različnih razlogov primorani iskati novo zaposlitev. Naše teženje k zaposlitvi ni pogojeno le z željo po delu, ki v naše življenje sicer prinese določeno zadovoljstvo in izpopolnitev ter nas s tem pomaga identificirati kot osebo, ampak tudi s socialnimi in materialnimi pravicami, ki izhajajo iz zaposlitve in zaposlenemu posamezniku nudijo ugoden družbeno ekonomski položaj in varnost.

Če nam na eni strani zaposlitev nudi določeno socialno in materialno varnost, pa nam je le-ta odvzeta z morebitnim zdrsom v brezposelnost, s katero nam je odvzeto delo, ki predstavlja eno izmed naših temeljnih človekovih pravic. Brezposelnost, pred katero dandanes ni varen nihče, saj med brezposelnimi najdemo tako osebe z nizko kot tudi osebe z visoko izobrazbo, ženske in moške, starejše in mlajše itd., med udeleženi na trgu dela povzročajo socialno diferenciacijo, marginalizacijo in diskriminacijo tistih, ki jih zaobjema.

3.1 REGISTRIRANA IN ANKETNA BREZPOSELNOST

Izraz brezposelnost se skozi celotno diplomsko delo nanaša na registrirano brezposelnost, v katero spadajo osebe, ki so prijavljene na ZRSZ-ju in, ki izpolnjujejo vse pogoje, na podlagi katerih so evidentirane kot brezposelne osebe. Poleg registrirane brezposelnosti pa poznamo tudi anketno brezposelnost, katero merimo s pomočjo Ankete o delovni sili, pri čemer le-ta

zajema osebe, ki so brezposelne po mednarodno primerljivih kriterijih. Na tej točki lahko kot zelo pomembnega akterja na trgu dela omenim Mednarodno organizacijo dela (v nadaljevanju ILO- International Labour Organization), ki je v začetku petdesetih let dvajsetega stoletja tudi sama podala definicijo brezposelne osebe, med katere šteje osebe, ki so začasno ali za vedno odpuščene in so brez plačila za delo (ILO v Svetlik 1985, 21), osebe, ki so zaposlitev sicer že našle vendar je še niso začele opravljati ter tudi vse osebe starejše od 15 let, ki izpolnjujejo, s strani ILO, določene pogoje (Pirher in Svetlik 1994, 48; Statistični urad Republike Slovenije 2012b; Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje 2011č).

3.2 DEFINICIJA BREZPOSELNE OSEBE

Zakon o urejanju trga dela (ZUTD, Ur. l. RS 80/2010, II. poglavje), ki je nadomestil Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti iz leta 1991 in se je začel uporabljati s prvim januarjem 2011 v svojem drugem poglavju med drugim definira tudi brezposelne osebe med katere prišteva tiste osebe, ki niso v delovnem razmerju, niso samozaposleni, upokojenci ali kmeti, niso poslovodne osebe v osebni družbi in enoosebni družbi z omejeno odgovornostjo ter zavodu in nimajo statusa dijaka, vajenca, študenta ali udeleženca izobraževanja odraslih, mlajšega od 26 let. Iskalci zaposlitve morajo biti zmožni opravljati različna dela, vpisani morajo biti v evidenco brezposelnih oseb na ZRSZ-ju, v času brezposelnosti morajo aktivno iskati zaposlitev, kar zajema redno spremljanje objav prostih delovnih mest, odzivanje na napotnice zavoda, udeleževanje zaposlitvenih razgovorov itd. in glede na pridobljeno stopnjo izobrazbe biti pripravljeni sprejeti ustrezno ali primerno zaposlitev, ki jim je ponujena s strani ZRSZ-ja ali kateregakoli drugega izvajalca storitev, ki se ukvarja s posredovanjem zaposlitev (ZUTD, Ur. l. RS 80/2010, II. poglavje).

Med težje zaposljivimi skupinami prebivalstva, v katere spadajo posamezniki, ki imajo manj možnosti za zaposlitev in so tako bolj izpostavljeni brezposelnosti in njenim posledicam so po mnenju Kavar Vidmarjeve (Kavar Vidmar 1993, 355) predvsem ženske, tujci, invalidi, stečajniki, starejši, prvi iskalci zaposlitve, alkoholiki, osebe brez poklica in dolgotrajno brezposelni. Prav slednjim (dolgotrajno brezposelnim) bom v nadaljevanju diplomskega dela namenila več pozornosti, začevši z definicijo dolgotrajno brezposelne osebe in razlogi za ter posledicami te vrste brezposelnosti.

4 DOLGOTRAJNA BREZPOSELNOST

Obdobje 2000-2009 je v Sloveniji kot tudi v drugih evropskih državah zaznamovalo upadanje stopnje dolgotrajne brezposelnosti, ki pa se je v letu 2010 ponovno močno povečala. V mnogih gospodarskih družbah na področju zaposlovanja tako le-ta predstavlja eno izmed najbolj resnih in perečih socialnih vprašanj, saj predstavlja najtežjo obliko brezposelnosti, ki s seboj prinaša veliko negativnih posledic, s katerimi se morajo poleg posameznika soočiti tudi posamezne družbene skupine ter država.

Ranljivost položaja dolgotrajno brezposelnih izhaja predvsem iz dejstva, da vzporedno z daljšanjem časa brezposelnosti upadajo njihove možnosti za zaposlitev, saj jih zaradi daljše odsotnosti z dela in zmanjšanja njihove sposobnosti za delo za katerega so sicer izučeni in usposobljeni, delodajalci zelo neradi zaposlujejo. Daljša odsotnost s trga dela dolgotrajno brezposelne v primerjavi z drugimi skupinami brezposelnih bistveno bolj izpostavlja socialni izoliranosti, slabšemu ekonomskemu položaju, tveganju revščine ter zaradi nedostopnosti do zdravstvenih storitev tudi zdravstvenim težavam, zaradi česar postanejo odvisni od različnih oblik socialne in materialne pomoči (Dominkuš v Svetlik in drugi 2002, 320–321; Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje 2010, 4,7).

Ker se dolgotrajno brezposelni kljub trudu v večini primerov ne morejo sami rešiti iz nastalega neugodnega položaja je za njihovo socialno in delovno reintegracijo na trg dela nujna pomoč s strani države, ki je v večji meri udeležena v različnih programih APZ, katerih cilj je zmanjšati delež brezposelnih oseb na trgu dela in izboljšati njihov ekonomski in socialni položaj.

4.1 DEFINICIJA DOLGOTRAJNO BREZPOSELNE OSEBE

Pojem dolgotrajne brezposelnosti mnogi avtorji opredeljujejo različno, pri čemer je opredelitev te vrste brezposelnosti odvisna predvsem od stopnje razvitosti trga dela in gospodarstva v posamezni državi. Clasen navaja naslednjo definicijo dolgotrajne brezposelnosti, ki je bila sprejeta v večini razvitih držav: »neprostovoljna odsotnost z dela, ki traja več kot dvanajst mesecev oziroma kot obdobje, ko je oseba brez zaposlitve in jo aktivno išče, ta čas pa je daljši od dvanajst mesecev brez prekinitve« (Clasen v Svetlik in drugi 2002, 324).

V slovarju OECD je dolgotrajno brezposelna oseba vsaka brezposelna oseba, ki ne dela in išče zaposlitev vsaj dvanajst mesecev ali več. Navedeno definicijo dolgotrajno brezposelne osebe smo povzeli tudi pri nas, saj je na ZRSZ-ju kot dolgotrajno brezposelna oseba definirana oseba, ki je na ZRSZ-ju v evidenci brezposelnih oseb prijavljena vsaj eno leto ali več (OECD 2002; Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje 2010, 5).

Po metodologiji ILO se statistični podatki, ki jih za področje dolgotrajne brezposelnosti zbirajo posamezne države ločijo na podatke o stopnji dolgotrajne brezposelnosti in na podatke o pojavnosti dolgotrajne brezposelnosti (Dominkuš v Svetlik in drugi 2002, 321), pri čemer stopnja dolgotrajne brezposelnosti predstavlja delež dolgotrajno brezposelnih oseb med aktivnim prebivalstvom, pojavnost oziroma delež dolgotrajno brezposelnih oseb pa zajema delež le-teh med vsemi brezposelnimi osebami (Statistični urad Republike Slovenije 2003).

4.2 RAZLOGI ZA DOLGOTRAJNO BREZPOSELNOST

Munn in MacDonald (Munn in MacDonald v McGivney 1992, 3) med glavne razloge za dolgotrajno brezposelnost prištevata pomanjkanje temeljnih spretnosti posameznika, družinske obveznosti, zdravstvene razloge in odpor delodajalcev do zaposlovanja starejših delavcev, Dominkuš (Dominkuš v Svetlik in drugi 2002, 324–325) pa kot osnovni razlog dolgotrajne brezposelnosti navaja strukturna neskladja oziroma neskladja med ponudbo in povpraševanjem. Globalizacija nacionalnih ekonomij in spremembe, ki jih je le-ta prinesla s seboj, ugašanje tradicionalnih industrijskih panog ter zmanjšanje števila delovnih mest, na katerih so posamezniki izkoriščali in uporabljali svoje ročne spretnosti je mnoge delodajalce prisililo k odpuščanju delavcev, predvsem tistih, ki niso bili zmožni prilagoditve novim zahtevam in potrebam povpraševalcev. Drugi pomemben razlog za razmeroma visok delež dolgotrajno brezposelnih tako v Sloveniji kot v večini evropskih držav pa je po mnenju Dominkuša tudi ta, da je brezposelnim po izgubi zaposlitve s strani države zagotovljena relativno dolga finančna podpora, zaradi česar si za iskanje nove zaposlitve vzamejo nekoliko več časa.

Med dolgotrajno brezposelnimi osebami večje deleže predstavljajo mladi, prvi iskalci zaposlitve, starejši delavci ter ženske. Glavni razlog za dolgotrajno brezposelnost med

mladimi in prvimi iskalci zaposlitve, ki šele vstopajo na trg dela, je pomanjkanje izobrazbe in izkušenj, pri starejših delavcih gre predvsem za dejstvo, da se le-ti težko prilagodijo delu z novimi tehnologijami, pri ženskah pa glavno težavo predstavlja daljša odsotnost s trga dela, ki je posledica nosečnosti in vzgajanja otrok (Dominkuš v Svetlik in drugi 2002, 324–325).

4.3 POSLEDICE DOLGOTRAJNE BREZPOSELNOSTI

Ob nastopu brezposelnosti, ki lahko po določenem času preide v dolgotrajno brezposelnost se posameznik sooča z različnimi občutji, ki narekujejo njegovo vedenje pri čemer so le-ti odvisni od njegove starosti ob izgubi zaposlitve, spola, strukture osebnosti in okolja v katerem živi. Takoj po izgubi zaposlitve posameznik občuti šok, žalost, razočaranje in nemoč, saj meni, da se mu je z izgubo službe zgodila krivica. Temu sledi obdobje optimizma, v katerem se posameznik sprijazni z brezposelnostjo, pozitivno sprejema vse nove izkušnje in znanja ter začne aktivno iskati novo zaposlitev. Če le-te v določenem času ne najde posameznik zapade v obdobje pesimizma v katerem začne dvomiti v svoje sposobnosti in usposobljenost za delo. Posameznik se začne soočati s finančnimi težavami, postane manj samozavesten in samega sebe doživlja kot manjvrednega ter nepotrebnega, kar vodi do poslabšanja odnosov v družini in v mnogih primerih tudi do socialne izključenosti. Kot zadnje sledi obdobje vdanosti v usodo, saj oseba sprejme svoj položaj in je pri iskanju nove zaposlitve vse manj aktivna (Dominkuš v Svetlik in drugi 2002, 326; Sjekloča in Celjan 2006).

Jožica Barborič, specialistka klinične psihologije in psihoterapevtka (Barborič v Sjekloča in Celjan 2006) meni, da je za mnoge dolgotrajno brezposelne moške, ki so bili v času zaposlitve glavni oskrbovalci družine s potrebnimi sredstvi in so le-tej zagotavljali potrebno socialno varnost, izguba zaposlitve in neuspešnost pri iskanju nove še veliko bolj stresna kot za ženske. V primežu dolgotrajne brezposelnosti se moški počutijo manjvredne in nepotrebne, kar vodi do porasta konfliktov v medosebnih odnosih in agresivnega obnašanja do ostalih družinskih članov.

Posledice, ki jih s seboj prinese dolgotrajna brezposelnost so vidne na ravni posameznika, na ravni posameznih družbenih skupin in na ravni države, ki se sooča predvsem z omejenostjo finančnih sredstev, ki predstavljajo osnovo za zagotovitev socialne pomoči ter z izgubo davkov, kar je posledica udeleževanja dolgotrajno brezposelnih v sivi ekonomiji, ki le-tem

pomeni edini možni vir dohodka, ki ga potrebujejo za preživetje. Dolgotrajno brezposeln posameznik se je zaradi pomanjkanja finančnih sredstev, neaktivnosti in socialne izključenosti primoran soočiti z različnimi ekonomskimi, sociološkimi in psihološkimi težavami. Dolgotrajna brezposelnost poleg daljšega pomanjkanja dohodka kot osnovnega vira za preživetje posameznika oropa tudi zadovoljstva, izpopolnitve ter občutka strukturiranja dneva, ki jih zagotavlja zaposlitev. Poleg omenjenih posledic je vse bolj v ospredju tudi prekinitev socialnih stikov, ki jih navežemo s sodelavci v službi in, ki mnogokrat posegajo tudi v naše družinsko življenje ter prosti čas. Izključenost iz družbe in občutek nekoristnosti lahko vodijo v socialno izključenost posameznika, pri čemer le-ta označuje posameznikovo finančno pomanjkanje, socialno osamitev in nizko stopnjo udeležbe v različnih družbenih interakcijah (Dominkuš v Svetlik in drugi 2002, 326–327; Sjekloča in Celjan 2006).

5 ZAPOSLENOST IN BREZPOSELNOST V ZASAVJU

5.1 TRG DELA V ZASAVJU

Tako kot vsi trgi dela je tudi trg dela v Zasavju kontinuirano pod vplivom različnih, predvsem gospodarskih dejavnikov, ki narekujejo razkorak med ponudbo in povpraševanjem po delovni sili, spremembe v deležu in strukturi delovno aktivnega prebivalstva ter številu brezposelnih oseb, ki je v času neugodnega gospodarskega položaja veliko večje kot bi želeli.

Za uresničitev glavnega cilja ZRSZ-ja, da bi ljudem čim bolj učinkovito in uspešno pomagali pri iskanju zaposlitve ter delodajalcem pri zapolnitvi prostih delovnih mest, v Zasavju skrbi Območna služba Trbovlje s svojimi štirimi uradi za delo v Hrastniku, Trbovljah, Zagorju ob Savi in Litiji.

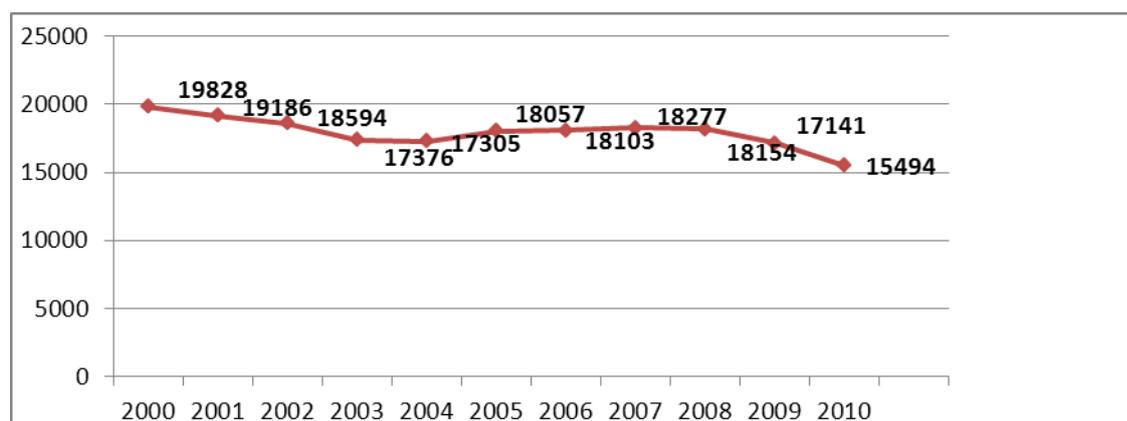
Značaj Zasavske regije je tipično industrijski, kar je razvidno tudi iz dejstva, da je kar 30 odstotnih točk delovno aktivnega prebivalstva zaposlenega v predelovalnih dejavnostih, kjer je proizvodnja osredotočena predvsem na proizvodnjo električnih naprav, kovinskih izdelkov ter nekovinskih mineralnih izdelkov. V trgovinski dejavnosti je zaposlenih približno 13 odstotnih točk delovno aktivnih oseb, večji delež delovno aktivnih pa predstavljata še področje zdravstva in izobraževanja (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje 2011a, 1).

Zaradi pomanjkanja delovnih mest, kar je v večji meri posledica zapiranja rudnikov, propadanja drugih s premogovništvom povezanih dejavnosti ter zloma tekstilne industrije v devetdesetih letih, si je kar tretjina delovno aktivnih oseb, konec leta 2010 jih je bilo 15494 (Območna služba Trbovlje 2011, 7), zaposlitev našlo zunaj Zasavja. Večina med njimi se tako na delo vsakodnevno vozi v Osrednjeslovensko in Savinjsko regijo, nekaj pa se jih je zaposlilo tudi v sosednji Spodnjeposavski regiji (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje 2011a, 1).

5.1.1 DELOVNO AKTIVNO PREBIVALSTVO V ZASAVJU

Med delovno aktivne osebe, ki jih je bilo v Zasavju konec leta 2010 15494 (glej Graf 5.1), se štejejo vse zaposlene osebe v delovnem razmerju, samozaposlene osebe, ki opravljajo gospodarsko ali pridobitno dejavnost ter osebe, katerim opravljanje določene poklicne dejavnosti predstavlja edini ali glavni poklic (Statistični urad Republike Slovenije 2012c). Kot je razvidno iz spodnjega grafa (Graf 5.1), se je število delovno aktivnih oseb od leta 2000 do leta 2004 zmanjšalo za približno 2500 ljudi, od leta 2004 in vse do leta 2008 pa se je delež delovno aktivnega prebivalstva povečal. Ponoven padec števila delovno aktivnih od leta 2008 naprej je predvsem odraz svetovne gospodarske krize, ki je z zapiranjem in propadanjem različnih industrijskih dejavnosti svoj davek zahtevala tudi na trgu dela v Zasavju (Območna služba Trbovlje 2011, 7).

Graf 5.1: Število delovno aktivnih oseb v obdobju 2000-2010 (konec leta)

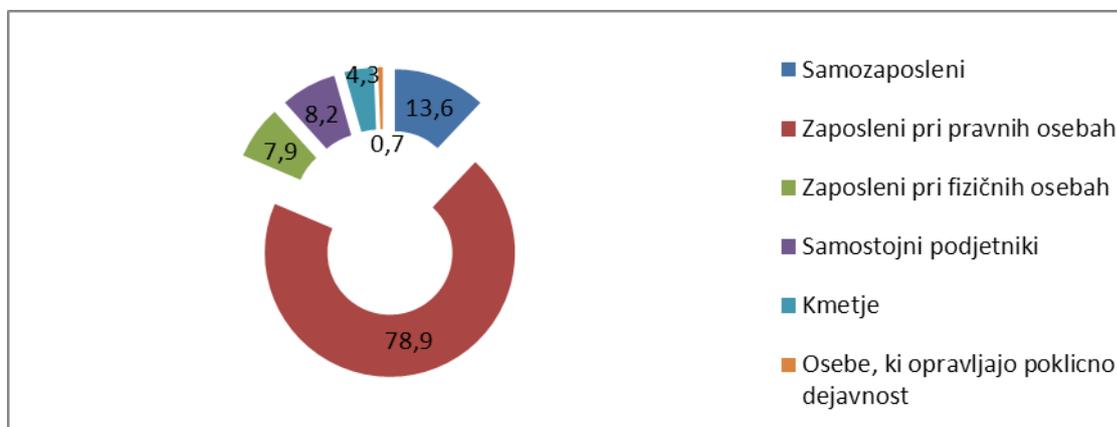

Vir: Območna služba Trbovlje, ZRSZ (2010).

Graf 5.2 prikazuje strukturo delovno aktivnega prebivalstva, katerega večino, kar 78,9 odstotne točke predstavljajo zaposleni pri pravnih osebah. Sledijo jim samozaposlene osebe s

13,6 odstotne točke, samostojni podjetniki z 8,2 odstotne točke in zaposleni pri fizičnih osebah, ki predstavljajo 7,9 odstotne točke delovno aktivnega prebivalstva. Na predzadnjem mestu so kmetje, ki jih je v hribovitem, kmetijstvu nenaklonjenem področju Zasavja le 4,3 odstotne točke, najmanj pa je delovno aktivnih oseb, ki kot glavni poklic opravljajo določeno poklicno dejavnost. V letu 2010 se je v primerjavi z letom 2006 za 1,4 odstotne točke znižal delež delovno aktivnih oseb med zaposlenimi pri pravnih osebah, za približno 2 odstotni točki pa se je povečal delež samozaposlenih ter za 1,5 odstotne točke delež samostojnih podjetnikov, kar gre pripisati predvsem spodbujanju in finančnemu subvencioniranju samozaposlovanja (Območna služba Trbovlje 2011, 8; 2007, 6).

Graf 5.2: Struktura delovno aktivnega prebivalstva konec leta 2010 v %

Vir: Območna služba Trbovlje, ZRSZ (2010).

V Zasavski regiji je največ delovno aktivnega prebivalstva zaposlenega v predelovalni dejavnosti, v kateri prednjačijo proizvodnja električnih naprav, proizvodnja nekovinskih mineralnih izdelkov, proizvodnja kovinskih izdelkov in proizvodnja tekstila. Predelovalni dejavnosti sledijo trgovinska dejavnost in dejavnost vzdrževanja in popravila motornih vozil, področje izobraževanja, gradbeništvo ter področje zdravstva in socialne varnosti. Manjši delež delovno aktivnih je zaposlenih tudi v kmetijstvu, v dejavnostih lova, gozdarstva in ribolova, najmanj pa v strokovni, znanstveni in tehnični dejavnosti (Območna služba Trbovlje 2011, 8).

V letu 2010 se je posledicam in še vedno trajajoči gospodarski krizi navkljub potreba po delavcih znova povečala. Razpisanih je bilo 3115 delovnih mest, pri čemer so 76 odstotne točke predstavljale zaposlitve za določen čas. Največ prostih delovnih mest je bilo v predelovalni dejavnosti (21,5%) v kateri je bilo tudi največ realiziranih zaposlitev (25,5%). Sledilo je področje gradbeništva s 15,2 odstotnimi točkami prostih delovnih mest in 10,9

odstotnih točk realiziranih zaposlitev ter področje izobraževanja, na katerem je bilo razpisanih 13 odstotnih točk prostih delovnih mest, realiziranih zaposlitev pa je bilo 11,5 odstotne točke (Območna služba Trbovlje 2011, 9, 11).

Povpraševanje po delavcih se je v letu 2010 v primerjavi z letom 2009 za 46 odstotne točke povečalo predvsem v predelovalni dejavnosti in na področju izobraževanja, zmanjšalo pa na področju gradbeništva in trgovine. Glede na leto 2009 se je povpraševanje po novem kadru povečalo predvsem v Zagorju ob Savi (+40%) in Litiji (+20%), zmanjšalo pa v Trbovljah (-20%) in Hrastniku (-4,5%). V letu 2010 je bilo glede na stopnjo izobrazbe med prostimi delovnimi mesti največ tistih, pogoj za zasedbo katerih je bila III. ali IV. stopnja izobrazbe (31,4%), sledila so delovna mesta s I. ali II. stopnjo izobrazbe (31,4%), delovna mesta s potrebno V. stopnjo, ki jih je bilo le nekaj več kot delovnih mest s VII. stopnjo izobrazbe, najmanj pa je bilo delovnih mest, za zasedbo katerih so iskalci zaposlitve potrebovali VI. stopnjo izobrazbe (Območna služba Trbovlje 2011, 9–10). Podrobnejši pregled deležev prostih delovnih mest glede na stopnjo izobrazbe je razviden iz grafa v Prilogi A.

Največ povpraševanja, 22,2 odstotne točke celotnega povpraševanja je bilo po poklicih za neindustrijski način dela, kjer so delodajalci povpraševali predvsem po keramikih, varilcih, zidarjih, strojnih mehanikih, ključavničarjih in orodjarjih. Z 19,1 odstotne točke so sledili poklici za preprosta dela, kjer so bili med najbolj iskanimi delavci za preprosta dela, čistilci prostorov, delavci za preprosta dela pri nizkih gradnjah, delavci za preprosta dela pri visokih gradnjah, kuhinjski pomočniki ter delavci za preprosta dela v proizvodnji kovin in kovinskih izdelkov. Med bolj iskanimi poklici so bili s 17 odstotnimi točkami tudi strokovnjaki, med katerimi so po povpraševanju izstopali predmetni učitelji, učitelji razrednega pouka, učitelji otrok s posebnimi potrebami, vzgojitelji predšolskih otrok, računovodje, inženirji strojništva in zobozdravniki. 12 odstotnih točk je bilo povpraševanja po poklicih za storitve kot so prodajalci, natakarji, kuharji, frizerji itd., približno 11 odstotnih točk pa po upravljavcih strojev in naprav ter tehnikih in drugih strokovnih sodelavcih med katere spadajo pomočnik vzgojitelja, komercialist za prodajo, medicinska sestra, poslovna sekretarka in prodajni referent. Med najmanj povpraševanimi poklici s strani delodajalcev so bili uradniki s 5,7 odstotne točke in menedžerji z 1,3 odstotne točke, le 18 potreb pa je bilo po kmetovalcih, gozdarjih, lovcih in ribičih (Območna služba Trbovlje 2011, 10–11).

5.1.2 REGISTRIRANA BREZPOSELNOST V ZASAVJU

Zlom tekstilne industrije v kateri je bila zaposlena pretežno ženska delovna sila, zapiranje rudnikov in posledično propadanje z rudarstvom povezanih ali od njega odvisnih industrij v devetdesetih letih dvajsetega stoletja ter gospodarska kriza leta 2008 je botrovalo vse slabšemu gospodarskemu položaju Zasavja, katerega ena izmed posledic je bilo tudi povečanje števila brezposelnih oseb.

Od leta 2003, ko je povprečna letna stopnja registrirane brezposelnosti v Zasavju znašala 14,5 odstotne točke, se je le-ta vse do konca leta 2008 počasi a vztrajno zmanjševala. V letu 2008 je bila stopnja registrirane brezposelnosti najnižja v zadnjem desetletju, saj je dosegla le 7,6 odstotne točke. Zaradi vplivov gospodarske krize, ki so se ob koncu leta 2008 z zapiranjem delovnih mest in manjšimi potrebami po delavcih začeli odražati tudi na trgu dela v Zasavju, pa se je stopnja registrirane brezposelnosti do konca leta 2010 znova povišala na 12,7 odstotne točke in je presegala stopnjo registrirane brezposelnosti na nivoju države, ki je znašala 11,8 odstotne točke (Območna služba Trbovlje 2011, 11; Statistični urad Republike Slovenije 2012a). Za lažje predstavljanje spreminjanja povprečne letne stopnje registrirane brezposelnosti sem za obdobje od leta 2000 do leta 2010 v Prilogi B le-to tudi grafično ponazorila.

Čeprav brezposelnost predstavlja problem s katerim se sooča celotna Zasavska regija, pa je stopnja brezposelnosti v posameznih upravnih enotah različna. S 14,7 odstotnimi točkami je najvišja v Trbovljah, ki jim z 13 odstotnimi točkami sledi Hrastnik. Na tretjem mestu je Litija z 11,2 odstotno stopnjo brezposelnosti, najnižja, 10,5 odstotna stopnja brezposelnosti pa je v Zagorju ob Savi. Po številu brezposelnih oseb so na prvem mestu z 31,2 odstotnimi točkami vseh brezposelnih v regiji Trbovlje, ki jim sledi Litija z 30,5 odstotnimi točkami vseh brezposelnih ter Zagorje ob Savi z 22,7 odstotnimi točkami vseh brezposelnih. Najmanj registrirano brezposelnih je v Hrastniku, v katerem se je v letu 2010 v primerjavi z letom 2009 kot edini upravni enoti v Zasavju, število registriranih brezposelnih oseb zmanjšalo za 7 odstotnih točk (Območna služba Trbovlje 2011, 12).

V evidenco Območne službe ZRSZ Trbovlje je bilo v letu 2010 na novo prijavljenih 3465 oseb. Čeprav je bil priliv oseb v evidenco brezposelnih glede na leto 2009 nižji za 13,5

odstotne točke, pa je bil priliv v primerjavi z leti pred nastopom gospodarske krize in posledično nižje gospodarske aktivnosti, ki sta se ob koncu leta 2008 začeli odražati tudi na trgu dela v Zasavju, še vedno razmeroma visok. Priliv registrirano brezposelnih oseb v evidenco ZRSZ-ja v Zasavski regiji je podrobneje prikazan s tabelo v Prilogi C.

Med novo vpisanimi je bilo največ žensk (46,9%) in oseb, ki jim je poteklo delovno razmerje za določen čas (34%), velik delež pa so predstavljali tudi trajno presežni delavci (21,2%) in iskalci prve zaposlitve (15,9%). V letu 2010 s 64,27 odstotnimi točkami ženske kljub večjemu zaposlovanju še vedno predstavljajo prevladujoč delež med brezposelnimi osebami, ki pa jim le s 4 odstotnimi točkami manj sledijo dolgotrajno brezposelni, ki so v zadnjih letih zaradi njihove ranljivosti sicer ciljna skupina vseh ukrepov APZ. Med številčnejšimi skupinami brezposelnih so še starejši od 50 let in trajno presežni delavci ter stečajniki. Kljub težji zaposljivosti je bilo v letu 2010 med brezposelnimi osebami le 13,64 odstotne točke invalidov in le 20,82 odstotne točke iskalcev prve zaposlitve. Glede na pretekla leta pa se je, predvsem zaradi spremenjene zakonodaje, ki med brezposelne ne šteje več udeležencev izobraževanja odraslih, mladih do 26 let, njihov delež zmanjšal na 20,76 odstotne točke (Območna služba Trbovlje 2011, 12). Celovitejši pregled deležev posameznih skupin brezposelnih oseb je viden iz grafa v Prilogi Č.

Glede na končano stopnjo izobrazbe je bilo ob koncu leta 2010 med registrirano brezposelnimi 39 odstotne točke brezposelnih oseb s I. in II. stopnjo izobrazbe, 26,1 odstotne točke oseb z III. in IV. stopnjo izobrazbe ter 26,8 odstotne točke brezposelnih, ki je imelo končano V. stopnjo izobrazbe. Med brezposelnimi je bilo podobno kot prejšnja leta najmanj oseb z VI. stopnjo izobrazbe, ki so predstavljale le 3,2 odstoten delež med vsemi registriranimi brezposelnimi ter oseb z VII.+ stopnjo izobrazbe, katerih je bilo med vsemi brezposelnimi le 4,7 odstotne točke. Med osebami s I. stopnjo izobrazbe je bilo največ pomožnih delavcev in delavcev brez poklica, med osebami z II. stopnjo izobrazbe največ voznikov cestno motornih vozil in obdelovalcev kovin, med brezposelnimi s III. stopnjo izobrazbe pa ročnih obdelovalcev kovin. Prodajalci, kuharji, mizarji, bolničarji, ključavničarji itd. so bili nazivi, ki so bili najbolj pogosti med brezposelnimi s IV. stopnjo izobrazbe, med nazivi oseb s V. stopnjo izobrazbe pa je bilo največ brezposelnih strojnih in ekonomskih tehnikov ter gimnazijskih maturantov. Med brezposelnimi s VI. stopnjo izobrazbe je bilo največ komercialistov, inženirjev strojništva, ekonomistov, poslovnih sekretarjev in ekonomistov za komercialno dejavnost, med brezposelnimi z VII. stopnjo izobrazbe pa

diplomiranih ekonomistov, diplomiranih pravnikov, diplomiranih upravnih organizatorjev in diplomiranih socialnih delavcev (Območna služba Trbovlje 2011, 13).

Celoten odliv iz evidence brezposelnih je v letu 2010 obsegal 3257 oseb. Glede na leto 2009 se je zaposlilo 19,4 odstotne točke več brezposelnih oseb, to je 1862 oseb, med katerimi je bilo največ oseb z zgoraj naštetimi nazivi. Večina, kar 69,6 odstotne točke zaposlitev je bilo sklenjenih s pogodbami za določen čas, med novo zaposlenimi pa je bilo 50,4 odstotne točke žensk, 22,7 odstotne točke dolgotrajno brezposelnih in 14,9 odstotne točke oseb, ki so dobile svojo prvo zaposlitev. Precejšen odliv iz evidence brezposelnih (1055 oseb) pa so predstavljale tudi osebe, katerih izpis iz evidence ni bil rezultat zaposlitve. Največji delež med njimi so predstavljale osebe, ki so izpolnile pogoje za upokojitev (23,8%), poleg njih pa tudi osebe, ki niso bile na razpolago za zaposlitev, osebe, ki so koristile porodniški dopust ter osebe, ki so se vključile v redna šolanja (Območna služba Trbovlje 2011, 13–14; Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje 2011b).

5.2 DOLGOTRAJNA BREZPOSELNOST V ZASAVJU

Tako kot v drugih statističnih regijah Slovenije se tudi v Zasavju zaposleni v Območni službi ZRSZ Trbovlje in njenih uradih za delo v Hrastniku, Zagorju ob Savi, Trbovljah in Litiji soočajo z problemom brezposelnosti, pri čemer drugi največji delež med vsemi registriranimi brezposelnimi osebami predstavljajo prav dolgotrajno brezposelni, ki so na omenjeni območni službi ZRSZ kot brezposelne osebe prijavljeni vsaj eno leto.

V nadaljevanju sem na kratko predstavila glavne razloge za dolgotrajno brezposelnost, strukturo dolgotrajno brezposelnih oseb, trajanje brezposelnosti dolgotrajno brezposelnih ter gibanje dolgotrajne brezposelnosti skozi leta s ključnimi razlogi in vplivi nanjo.

5.2.1 RAZLOGI ZA DOLGOTRAJNO BREZPOSELNOST OSEB V ZASAVJU

Tako kot v ostalih regijah Slovenije sta, po mnenju strokovne delavke na Območni službi ZRSZ Trbovlje, s katero sem opravila intervju (glej Prilogo O), tudi v Zasavju glavna razloga

za tako visok delež dolgotrajno brezposelnih oseb prav neskladje med ponudbo in povpraševanjem na trgu dela ter relativno dolga doba upravičenosti do prejemanja finančne podpore brezposelnim osebam, zaradi katere začnejo mnoge izmed njih novo zaposlitev iskati šele po preteku le-te. Med ostalimi razlogi je intervjuvanka izpostavila tudi želje delodajalcev po zaposlovanju oseb z primernimi izkušnjami, poznavanjem aktualne tehnologije in posedovanjem določenih znanj, ovire kot so neustrezna izobrazba, starost, različne zdravstvene težave, osebnostne ovire ter prenizka motivacija dolgotrajno brezposelnih pri iskanju nove zaposlitve (Območna služba Trbovlje 2012b).

5.2.2 STRUKTURA DOLGOTRAJNO BREZPOSELNIH OSEB V ZASAVJU

V vseh proučevanih letih od leta 2005 do leta 2010 so glede na starost največji delež predstavljali starejši med 50 in 59 letom starosti, ki so v letu 2010 predstavljali približno 28 odstotnih točk vseh dolgotrajno brezposelnih oseb. Sledile so jim osebe stare med 40 in 49 let, ki jih je bilo v letu 2010 22,8 odstotnih točk, dolgotrajno brezposelni med 30 in 39 letom starosti, ki so v letu 2010 predstavljali 22,7 odstoten delež, mladi od 25 do 29 let s 16,7 odstotnimi točkami ter najmlajši od 18 do 24 leta starosti, ki so v letu 2010 predstavljali le 8,4 odstotne točke vseh dolgotrajno brezposelnih. Najmanjši delež so vsa leta predstavljali starejši med 60 in 69 letom, ki jih je bilo leta 2010 le 2,4 odstotne točke. Med razlogi za takšno starostno strukturo dolgotrajno brezposelnih je intervjuvanka izpostavila predvsem različne ovire starejših, kot so zdravstvene težave, nepoznavanje aktualne tehnologije, zastarelo znanje, počasnejše prilagajanje novim razmeram ter želje delodajalcev po zaposlovanju mlajših, hitreje prilagodljivih, z aktualnimi tehnologijami in razmerami seznanjenih posameznikov (Območna služba Trbovlje 2012b).

Glede na spol je v obdobju od leta 2005 do leta 2008 upadalo tako število moških kot število žensk, ki pa jih je bilo zaradi zloma tekstilne industrije v devetdesetih letih vidno več (2005; 421 moških, 768 žensk). Z nastopom gospodarske krize se je že leta 2008 začelo povečevati število dolgotrajno brezposelnih moških, leta 2009 pa še število dolgotrajno brezposelnih žensk. Ob koncu leta 2010 je bilo na Območni službi ZRSZ Trbovlje prijavljenih 535 dolgotrajno brezposelnih moških in 497 dolgotrajno brezposelnih žensk. Po mnenju intervjuvanke je razlog za malce večji delež moških v zapiranju delovnih mest v premogovništvu, z nastopom gospodarske krize pa tudi z zapiranjem delovnih mest v gradbeništvu in kovinarstvu (Območna služba Trbovlje 2012b).

V obdobju 2005-2010 je bilo glede na stopnjo izobrazbe med dolgotrajno brezposelnimi največ tistih s I. stopnjo izobrazbe, leta 2010 so predstavljali približno 38,5 odstotnih točk med vsemi dolgotrajno brezposelnimi. Sledile so jim dolgotrajno brezposelne osebe s V. (2010; 24,6%) in IV. stopnjo izobrazbe (2010; 23,4%), osebe z II stopnjo izobrazbe, ki jih je bilo leta 2010 približno 6 odstotnih točk ter na koncu še osebe z VII. in VI. stopnjo izobrazbe, med katerima je v letu 2010 vsaka skupina predstavljala 3,1 odstotni delež vseh brezposelnih. Med glavnimi razlogi za tako visok delež dolgotrajno brezposelnih s samo I. stopnjo izobrazbe je intervjuvanka izpostavila predvsem to, da je kljub dokaj velikemu povpraševanju po delavcih brez poklica in pomožnih delavcih ponudba le-teh na trgu dela v Zasavju še veliko večja (glej Prilogo D). Omenjeni delavci so velikokrat tudi nepismeni ter slabo mobilni, kar pri iskanju zaposlitve predstavlja še eno izmed ovir saj je veliko prostih delovnih mest sicer razpisanih v Zasavju, saj imajo podjetja v njem svoje sedeže, dejansko pa gre za delo v izpostavah, podružnicah ali poslovalnicah podjetij v drugih regijah po Sloveniji. Dodaten razlog za visok delež dolgotrajno brezposelnih s IV. in V. stopnjo izobrazbe pa je tudi neustrezna izobrazba dolgotrajno brezposelnih, ki ne odgovarja potrebam delodajalcev (Območna služba Trbovlje 2012b).

5.2.3 TRAJANJE BREZPOSELNOSTI DOLGOTRAJNO BREZPOSELNIH OSEB V ZASAVJU

Na ZRSZ-ju skupino dolgotrajno brezposelnih oseb glede na trajanje njihove brezposelnosti delijo na več podskupin: *»dolgotrajno brezposelni od 12 do 23 mesecev«*, *»dolgotrajno brezposelni od 24 do 35 mesecev«*, *»dolgotrajno brezposelni od 3 do 4 let«*, *»dolgotrajno brezposelni od 5 do 8 let«* in *»dolgotrajno brezposelni, ki so brezposelni več kot 8 let«* (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje 2010, 8).

Skozi analizo podatkov o trajanju brezposelnosti dolgotrajno brezposelnih sem ugotovila, da tako v Zasavju kot tudi na celotnem področju Republike Slovenije med dolgotrajno brezposelnimi osebami prevladuje delež tistih, ki so brezposelni od 12 do 23 mesecev (glej Prilogo E). Le-teh je bilo v letu 2010 na celotnem področju Republike Slovenije 25071 (konec oktobra), kar predstavlja kar 53,7 odstotni delež vseh dolgotrajno brezposelnih oseb. Postopoma so sledile še preostale skupine: *»dolgotrajno brezposelni od 24 do 35 mesecev«* so

predstavljali 15,4 odstotni delež, »dolgotrajno brezposelni od 3 do 4 let« 13,5 odstotni delež, »dolgotrajno brezposelni od 5 do 8 let« 9,0 odstotni delež in »dolgotrajno brezposelni nad 8 let«, ki so zajemali le 8,2 odstotnih točk vseh dolgotrajno brezposelnih oseb (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje 2010, 9).

Podobna slika je značilna tudi za Zasavje, kjer je bilo leta 2010 (december 2010) skupaj 1032 dolgotrajno brezposelnih oseb, med katerimi so 54,4 odstotni delež predstavljali »dolgotrajno brezposelni od 12 do 23 mesecev«. Z 21,9 odstotnimi točkami so sledili »dolgotrajno brezposelni od 24 do 35 mesecev«, »dolgotrajno brezposelni od 3 do 4 let« so predstavljali 12,9 odstotni delež, »dolgotrajno brezposelni od 3 do 4 let« 6,9 odstotni delež, »dolgotrajno brezposelni nad 8 let« pa 4,0 odstotni delež med vsemi dolgotrajno brezposelnimi osebami. Eden izmed razlogov visokega deleža »dolgotrajno brezposelnih od 12 do 23 mesecev« ter upadanja števila dolgotrajno brezposelnih oseb z daljšanjem njihove brezposelnosti je predvsem ta, da se mnoge izmed njih odločijo za iskanje nove službe šele po preteku nadomestila za primer brezposelnosti, ki ga lahko brezposelne osebe prejemajo največ 25 mesecev. Kot drugi razlog pa je intervjuvanka omenila tudi evidentiranje dolgotrajno brezposelnih oseb v druge evidence ZRSZ-ja in pa prehod v upokojitev, če so le-te za to izpolnile določene pogoje (Območna služba Trbovlje 2012b).

5.2.4 DOLGOTRAJNA BREZPOSELNOST V ZASAVJU SKOZI LETA

Za analizo gibanja dolgotrajne brezposelnosti v Zasavju sem izbrala obdobje 2005-2010. Iz preučevanih podatkov je razvidno, da se je vse do konca leta 2008 skladno z zmanjševanjem števila vseh brezposelnih oseb zmanjševalo tudi število dolgotrajno brezposelnih. Od konca leta 2005, ko je bilo na Območni službi ZRSZ Trbovlje prijavljenih 1189 dolgotrajno brezposelnih oseb, se je število le-teh do konca leta 2006 zmanjšalo na 1105, do konca leta 2007 na 881 ter v naslednjem letu 2008 na 779 dolgotrajno brezposelnih. Razlog precej vidnega upada je sodelovanje Območne službe ZRSZ Trbovlje z različnimi komisijami Centrov za socialno delo v Zasavju ter komisijami Zavoda o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, preko katerih so velik delež dolgotrajno brezposelnih začasno in s privolitvijo samih dolgotrajno brezposelnih oseb prestavili v druge evidence ZRSZ-ja. Hkrati s povečanjem števila vseh brezposelnih se je po letu 2008 začelo povečevati tudi število dolgotrajno brezposelnih, ki jih je bilo v letu 2009 834, ob koncu leta 2010 pa že 1032. Poleg

osnovnih razlogov povečevanja brezposelnih zaradi zapiranja in stečajev mnogih podjetij in s tem posledično izgube delovnih mest ter nerazpisovanja novih prostih delovnih mest, se je število dolgotrajno brezposelnih v Zasavju povečalo predvsem zaradi ukinitve zgoraj omenjenih komisij in prepovedjo prenašanja dolgotrajno brezposelnih oseb v druge evidence ZRSZ-ja (Območna služba Trbovlje 2012b).

Ker me je v raziskovalnem vprašanju o gibanju števila dolgotrajno brezposelnih poleg Zasavja zanimalo tudi stanje na celotnem področju Republike Slovenije, sem analizirala tudi podatke o gibanju števila dolgotrajno brezposelnih v Sloveniji. Le-to je prav tako kot v Zasavju v prvih analiziranih letih najprej upadalo, z letom 2009 pa se je število ponovno začelo povečevati (glej Prilogo F).

Pri analizi gibanja deleža dolgotrajno brezposelnih na področju celotne Slovenije in tudi v Zasavju ne smemo spregledati dejstva, da je v letu 2009 kljub povečevanju števila dolgotrajno brezposelnih, kar je predvsem posledica nastopa gospodarske krize in posledično propada večjega števila nekdanjih uspešnih podjetij, njihov delež med vsemi brezposelnimi še vedno upadal. Razlog temu je predvsem povečan priliv drugih skupin brezposelnih na ZRSZ-ju, kar je posledično vplivalo na zmanjšanje deleža dolgotrajno brezposelnih oseb (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje 2010, 6–9).

6 AKTIVNA POLITIKA ZAPOSLOVANJA

Začetki APZ segajo v štirideseta leta dvajsetega stoletja, ko sta na Švedskem kmalu po drugi svetovni vojni ekonomista Rehn in Meidner kot obrambni mehanizem pred povečanjem brezposelnosti zaradi gospodarskih sprememb razvila model gospodarskega in socialnega razvoja, v katerem je eno izmed sestavin predstavljala tudi, kasneje imenovana APZ. Kljub zgodnjemu razvoju se je le-ta v razvitih državah začela uporabljati šele v šestdesetih letih, pri čemer je bila za njeno uveljavitev poglavitna predvsem strukturna brezposelnost, s katero so se v sredini sedemdesetih let povečini soočale vse evropske države. V Sloveniji smo se z APZ seznanili šele v osemdesetih letih, v praksi pa se je kot del programov, s katerimi se je država borila proti posledicam gospodarske krize, ki je vplivala tudi na zaposlovanje, začela uporabljati v začetku devetdesetih let (Svetlik in Batič v Svetlik in drugi 2002, 174–186).

6.1 UKREPI AKTIVNE POLITIKE ZAPOSLOVANJA

Zakon o urejanju trga dela (Ur. l. RS 80/2010, III. poglavje), kot enega izmed pomembnih ukrepov države na področju trga dela v svojem III. poglavju opredeljuje tudi APZ, ki za razliko od pasivne politike zaposlovanja, namen katere je s sistemi socialne varnosti predvsem ščitenje socialnega položaja brezposelnega posameznika, spodbuja brezposelnega posameznika k aktivaciji in samoiniciativi pri iskanju nove zaposlitve. Poglavitni cilji ukrepov APZ so povečanje in ohranjanje visoke stopnje zaposlenosti, zmanjšanje brezposelnosti, preprečevanje prehoda v dolgotrajno brezposelnost, povečanje zaposljivost udeležencev na trgu dela, povečanje prožnosti in konkurenčnosti iskalcev zaposlitve, spodbujanje novega zaposlovanja ter krepitev socialne vključenosti. Med osnovne ukrepe APZ Zakon o urejanju trga dela prišteva usposabljanje in izobraževanje, nadomeščanje na delovnem mestu in delitev delovnega mesta, spodbude za zaposlovanje, kreiranje delovnih mest in spodbujanje samozaposlovanja, pri čemer lahko v primeru velikih neskladij na trgu dela z namenom preprečevanja zaprtja večjega števila delovnih mest in prehoda v odprto brezposelnost Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve pripravi dodatne ukrepe (Kopač v Svetlik in drugi 2002, 144–145; MDDSZ 2007–2013, 7).

Različni izzivi na področju zaposlovanja, kot so: visok delež dolgotrajno brezposelnih, strukturna brezposelnost, nizka stopnja izobrazbe brezposelnih, nizko število zaposlenih starejših od 55 let, visoka stopnja brezposelnosti med mladimi starimi od 15 do 24 let, povečana brezposelnost žensk ter naraščanje deleža brezposelnih z višjo in visoko izobrazbo so zahtevali oblikovanje celovitega programa APZ, s pomočjo katerega bi se lahko država soočila z nastalimi problemi na trgu dela. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve je tako oblikovalo Program ukrepov APZ za obdobje 2007-2013, ki je v večji meri financiran s sredstvi iz proračuna države, del sredstev pa je zagotovljenih tudi iz Evropskega socialnega sklada. V njem je program APZ razdeljen na štiri osnovne ukrepe in njihove aktivnosti, katere so v Katalogu ukrepov APZ, ki ga na podlagi sprejetega programa APZ, izvedbenega načrta programa APZ za posamezno obdobje in pravilnika o izvajanju ukrepov APZ sprejme ZRSZ, zaradi večje preglednosti še dodatno razčlenjene v posamezne podukrepe (MDDSZ 2007-2013, 3–6).

Ker sem v svojem diplomskem delu analizo podatkov o dolgotrajno brezposelnih osebah v Zasavju omejila na obdobje med letom 2005 in letom 2010, sem pri analizi vključenosti

dolgotrajno brezposelnih v ukrepe APZ ter njihovi uspešnosti upoštevala ukrepe zajete v zgoraj omenjenemu Programu ukrepov APZ za obdobje 2007-2013, ki so opredeljeni malce drugače kot ukrepi, ki so zapisani v trenutno veljavnem Zakonu o urejanju trga dela (Ur. l. RS 80/2010, III. poglavje).

6.1.1 I. UKREP: SVETOVANJE IN POMOČ PRI ISKANJU ZAPOSLOTITVE

Namen prvega ukrepa je poglobljena obravnava posameznih skupin brezposelnih oseb s katero bi povečali njihove zaposlitvene zmožnosti in odpravili morebitne ovire pri samem iskanju primerne zaposlitve. Z ukrepom se brezposelnim posameznikom predstavi posamezne aktivnosti programa APZ, nudi pa se jim tudi svetovanje in pomoč pri iskanju zaposlitve ter seznanjanje z njihovimi poklicnimi možnostmi. Med aktivnosti prvega ukrepa spadajo naslednje: poklicno in zaposlitveno informiranje, svetovanje in motiviranje; pomoč pri iskanju zaposlitve ter razvoj in izvajanje novih oblik pomoči (MDDSZ 2007-2013, 10–11).

6.1.2 II. UKREP: USPOSABLJANJE IN IZOBRAŽEVANJE

Drugi ukrep se osredotoča na povečanje zaposljivosti in konkurenčnosti zaposlenih in brezposelnih oseb na trgu dela, pri čemer bi le-to lahko povečali s pridobivanjem novega znanja in različnih spretnosti ter z dvigom izobrazbe in kvalifikacijske ravni posameznika. Aktivnosti ukrepa so poleg brezposelnim osebam namenjene tudi zaposlenim in delavcem v postopku izgubljanja zaposlitve, ki bi jim le-te lahko koristile pri iskanju nove zaposlitve. Ukrep poleg programa institucionalnega usposabljanja in nacionalne poklicne kvalifikacije, programa praktičnega usposabljanja in programa izobraževanja dopolnjujejo še usposabljanje in izobraževanje zaposlenih ter različni preventivni in inovativni projekti na trgu dela (MDDSZ 2007-2013, 11–13).

6.1.3 III. UKREP: SPODBUJANJE ZAPOSLOVANJA IN SAMOZAPOSLOVANJA

Tretji ukrep se nanaša predvsem na spodbujanje samozaposlovanja brezposelnih oseb, ki imajo določeno podjetniško idejo, spodbujanje zaposlovanja težje zaposljivih skupin in brezposelnih posameznikov, ki so prejemniki denarne socialne pomoči. S spodbujanjem novih oblik zaposlitev, povečanjem regijske in panožne mobilnosti, ohranitvijo delovnih mest in podpiranjem prestrukturiranj podjetij želi država doseči povečanje prilagodljivosti trga dela. Med aktivnosti ukrepa, pri čemer gre v večji meri za različne državne pomoči, spadajo slednje: spodbujanje samozaposlovanja, subvencije delodajalcev za zaposlitev teže

zaposljivih skupin brezposelnih oseb, povračilo stroškov dela, spodbujanje prilagodljivosti delovne sile in podjetij ter ohranitev delovnih mest. V ciljno skupino tega ukrepa spadajo težje zaposljive brezposelne osebe, med katere štejemo dolgotrajno brezposelne, starejše od 50 let, iskalce prve zaposlitve, mlajše od 25 let, ki v zadnjih šestih mesecih niso imele plačane zaposlitve itd. (MDDSZ 2007-2013, 13–15; Zavod Republike Slovenija za zaposlovanje 2011c, 55–64).

6.1.4 IV. UKREP: PROGRAMI ZA POVEČANJE SOCIALNE VKLJUČENOSTI

Namen četrtega ukrepa programa APZ je nudenje socialne zaščite vsem brezposelnim osebam, spodbujanje njihove socialne vključenosti ter ustvarjanje okolja, ki bi le-te motiviralo za sodelovanje v različnih aktivnostih preko katerih bodo lažje in tudi hitreje našle želeno zaposlitev. Ukrep tako zajema aktivnost spodbujanja socialnega vključevanja in delovne aktivnosti, spodbujanja zaposlitvenih zmogljivosti ter inovativne programe za pospeševanje socialnega vključevanja in boja proti zapostavljanju na trgu dela posameznih ranljivih skupin, v katere med drugim spadajo tudi dolgotrajno brezposelni, osebe starejše od 50 let, migranti, begunci, bivši kaznjenci in pripadniki romske skupnosti (MDDSZ 2007-2013, 15–16; Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje 2011c, 65–77).

6.2 UKREPI AKTIVNE POLITIKE ZAPOSLOVANJA NAMENJENI DOLGOTRAJNO BREZPOSELNIM OSEBAM V ZASAVJU

V Zasavju so bile v letu 2010 na podlagi analize potreb trga dela, potreb delodajalcev ter želja in ovir posameznika, dolgotrajno brezposelne osebe vključene v naslednje ukrepe APZ: pomoč pri načrtovanju poklicne poti in iskanju zaposlitve – delavnice, klubi za iskanje zaposlitve, programi institucionalnega usposabljanja, priprava za potrjevanje NPK, potrjevanje NPK, delovni preizkus, usposabljanje na delovnem mestu 2009/2011, formalno izobraževanje, pomoč pri samozaposlitvi, subvencije za samozaposlitev, spodbujanje zaposlovanja dolgotrajno brezposelnih oseb – prejemnikov denarno socialnih prejemkov, zaposli.me ter javna dela. V nadaljevanju sem na kratko predstavila le tiste izbrane ukrepe APZ, v katere je bilo vključenih minimalno 30 dolgotrajno brezposelnih oseb.

Ukrep 1.2.1: Pomoč pri načrtovanju poklicne poti in iskanju zaposlitve – delavnice

Poglaviten namen ukrepa je aktivacija in motivacija brezposelne osebe k samostojnemu reševanju problema brezposelnosti. Na delavnicah, ki jih lahko poleg svetovalcev ZRSZ-ja na podlagi javnega razpisa izvajajo tudi izbrani zunanji izvajalci, udeleženci pridobijo in razvijajo svoje komunikacijske in socialne veščine, učijo se samostojnega iskanja zaposlitve in vodenja kariere, pri čemer jim z različnimi nasveti in spodbudami pomagajo izkušeni strokovnjaki (Območna služba Trbovlje 2011, 22–23; Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje 2011c, 21–22).

Ukrep 2.1.1: Programi institucionalnega usposabljanja

Ukrep, ki je namenjen predvsem brezposelnim osebam, ki nimajo ustrezne izobrazbe, so brez delovnih izkušenj ali so izobražene za delo v suficitarnih poklicih, nudi udeležencem pridobivanje tistih spretnosti in znanj, s katerimi bi posameznik povečal svoje možnosti za zaposlitev. Med aktivnosti, ki jih izvajajo zunanji izvajalci spadajo tudi računalniški tečaji, tečaji slepega tipkanja, jezikovni tečaji, usposabljanje za knjigovodska dela itd. (Območna služba Trbovlje 2011, 26; Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje 2011c, 39–40).

Ukrep 2.1.2.1: Priprave na postopke ugotavljanja in potrjevanja NPK in

Ukrep 2.1.2.2: Preverjanje in potrjevanje NPK

Nacionalna poklicna kvalifikacija (NPK) dokazuje usposobljenost posameznika za opravljanje nekega poklica tako na nacionalni kot tudi na evropski ravni, saj posameznikom omogoča potrditev tistih veščin in znanj, ki so jih pridobili med opravljanjem določenega dela, udeleževanjem v prostovoljstvu, na neformalnih izobraževanjih itd. V prvem ukrepu priprav morajo udeleženci najprej pridobiti dodatno znanje in veščine, ki jih bodo potrebovali za pridobitev določene poklicne kvalifikacije, v drugem ukrepu pa se ta pridobljena znanja in kompetence preverijo in v primeru potrditve le-teh izda tudi certifikat NPK (Območna služba Trbovlje 2011, 27–28; Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje 2011c, 40–44).

Ukrep 2.2.1: Delovni preizkus

Delovni preizkus, ki poteka na konkretnem delovnem mestu izbranega delodajalca ali institucije za poklicno usposabljanje, daje udeležencu možnost pridobitve in preizkusa znanj, veščin in kompetenc, ki so potrebne za opravljanje določenega poklica. Na podlagi konkretnega dela v nekem poklicu se tako lahko posameznik še pred dejansko zaposlitvijo odloči, ali mu delo ustreza ali ne (Območna služba Trbovlje 2011, 28).

Ukrep 2.2.4.1: Usposabljanje na delovnem mestu 2009/2011

V ukrep so vključene predvsem brezposelne osebe, katerih znanje ne omogoča zaposlitve. Usposabljanje poteka neposredno na delovnih mestih delodajalcev, kjer posameznik pridobi vsa potrebna znanja, veščine in izkušnje, ki so potrebna za opravljanje določenega dela. Za izvajanje tega ukrepa se po navadi odloči delodajalec, ki izraža potrebo po zaposlitvi delavcev z določenim znanjem, ki ga lahko pridobijo le z predhodnim usposabljanjem na določenem delovnem mestu (Območna služba Trbovlje 2011, 29).

Ukrep 2.3.1: Formalno izobraževanje

Poglavitni cilj ukrepa, ki ga izvajajo različne formalne izobraževalne institucije in, ki je namenjen predvsem brezposelnim z zdravstvenimi omejitvami in tistim brez poklicne ali strokovne izobrazbe, je z dvigom njihove izobrazbene in kvalifikacijske ravni povečati tudi njihovo prilagodljivost in zaposljivost na trgu dela. Ukrep udeležencem omogoča pridobitev osnovnošolske in srednješolske izobrazbe, višje, visoke strokovne in univerzitetne izobrazbe ter druge formalno veljavne izobraževalne programe za odrasle (Območna služba Trbovlje 2011, 29–30; Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje 2011c, 49–50).

Ukrep 3.1.1: Pomoč pri samozaposlitvi

Pomoč pri samozaposlitvi je namenjena predvsem brezposelnim osebam, ki imajo oblikovano neko poslovno idejo. V prvi fazi svetovalc ZRSZ-ja ter izbran podjetniški svetovalc na podlagi intervjuja z brezposelno osebo preverita ali je njegova poslovna ideja sploh uresničljiva. Če je idejo možno realizirati, se brezposelno osebo napoti na posebne delavnice, kjer udeleženci pridobijo neka osnovna znanja o podjetništvu, opredelitvi poslovnega načrta, pravnih vidikih poslovanja, osnovah knjigovodstva in računovodstva itd. (Območna služba Trbovlje 2011, 31; Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje 2011c, 55–56).

Ukrep 3.2.7.3: Zaposli.me – spodbujanje zaposlovanja težje zaposljivih oseb

Poglavitni namen ukrepa je subvencioniranje zaposlovanja težje zaposljivih oseb, med katere spadajo tudi starejši od 50 let, mlajši od 26 let, ki v zadnjih šestih mesecih niso imeli redne zaposlitve, iskalci prve zaposlitve, ki so na ZRSZ-ju prijavljeni vsaj šest mesecev, osebe, ki nimajo niti srednješolske izobrazbe itd. Delodajalec lahko subvencijo v višini 4000 EUR pridobi z zaposlitvijo težje zaposljive brezposelne osebe, s katero sklepe pogodbo o zaposlitvi za polni delovni čas za obdobje vsaj enega leta (Območna služba Trbovlje 2011, 32–33).

Ukrep 4.1.1: Javna dela

Enega izmed načinov zmanjšanja števila brezposelnih oseb predstavljajo tudi javna dela, katerih namen je predvsem aktivacija ter ponovna socialna vključenost brezposelne osebe, njihovo uporablanje že pridobljenih delovnih sposobnosti ter spodbujanje kreiranja novih delovnih mest. Osebe vključene v javna dela z izvajalcem posameznega programa javnih del sklenejo posebno pogodbo o zaposlitvi, pri čemer je lahko, razen nekaterih izjem, posameznik v programe javnih del vključen za obdobje največ enega leta (Območna služba Trbovlje 2011, 34; Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje 2011c, 65).

6.3 USPEŠNOST UKREPOV AKTIVNE POLITIKE ZAPOSLOVANJA

NAMENJENIH DOLGOTRAJNO BREZPOSELNIH OSEBAM V ZASAVJU

Če želimo izvedeti ali so bili posamezni programi APZ uspešni in učinkoviti, ali so potrebne izboljšave in ali so le-ti kaj pripomogli k uspešnejšemu gospodarstvu, jih je vse od njihove najzgodnejše faze samega opredeljevanja in vse do njihove izvedbe potrebno skrbno in dosledno evalvirati. Svetlik in Trbanc (Svetlik in Trbanc v Svetlik in drugi 2002, 51–52) kot najpomembnejši merili za vrednotenje politik zaposlovanja in njihovih programov navajata ocenjevanje uspešnosti, pri kateri ocenjujemo stopnjo doseganja ciljev ter ocenjevanje učinkovitosti, pri čemer doseganje ciljev primerjamo z sredstvi, ki smo jih potrebovali za njihovo doseganje. Poleg omenjenih meril pa Schmid (Schmid v Svetlik in drugi 2002, 51–52) izrecno za politiko zaposlovanja opredeljuje še zaposlitveni učinek, ki nam pove koliko posamezen program pripomore k zmanjšanju števila brezposelnih in k preprečevanju nastopa brezposelnosti, porazdelitveni učinek, ki pove koliko program prispeva k zmanjševanju neenakosti med konkurenčnimi posamezniki na trgu dela ter učinek na storilnosti, ki pokaže dvig produktivnosti v posamezni organizaciji glede na njeno vlaganje v dodatno usposabljanje zaposlenih.

Kot merilo za vrednotenje posameznih ukrepov APZ namenjenih predvsem dolgotrajno brezposelnim osebam sem v svojem diplomskem delu izbrala uspešnost. Uspešnost posameznega programa sem ocenila na podlagi doseganja končnega cilja, ki je predstavljal delež dolgotrajno brezposelnih oseb vključenih v posamezen program, ki so se po zaključku le-tega tudi zaposlile, pri čemer sem kot dodatno merilo uspešnosti posameznega ukrepa

naknadno določila še podrobnejši kriterij. Kot zelo uspešne ukrepe APZ sem tako opredelila ukrepe, katerih 1/4 dolgotrajno brezposelnih udeležencev se je po njihovem preteku zaposlila, kot srednje uspešne sem opredelila ukrepe, po preteku katerih se je zaposlila vsaj 1/5 njihovih dolgotrajno brezposelnih udeležencev, kot manj uspešne tiste ukrepe APZ, po preteku katerih se je v obdobju enega leta zaposlilo manj kot 1/5 njihovih dolgotrajno brezposelnih udeležencev ter kot neuspešne tiste ukrepe, po preteku katerih se ni zaposlila nobena v njih udeležena dolgotrajno brezposelna oseba.

Kot sem že omenila, sem med ukrepi APZ v katere so bile v letu 2010 med drugimi brezposelnimi vključene tudi dolgotrajno brezposelne osebe izbrala le tiste, v katere je bilo letih vključenih vsaj 30 in za katere sem imela podatke o številu realiziranih zaposlitev. V tabeli 6.1 (glej Tabelo 6.1), sem poleg števila udeležencev posameznega ukrepa prikazala tudi število teh, ki so se po preteku posameznega ukrepa v obdobju enega leta zaposlili ter v odstotnih točkah prikazano uspešnost/neuspešnost posameznega ukrepa APZ.

Tabela 6.1: Število dolgotrajno brezposelnih oseb vključenih v posamezne ukrepe APZ, ki so se v obdobju enega leta po preteku ukrepa tudi zaposlile

Ukrepi APZ	Število udeležencev posameznega ukrepa APZ	Število udeležencev posameznega ukrepa APZ, ki so se v obdobju enega leta po preteku ukrepa zaposlile	Uspešnost posameznega ukrepa APZ v %
1.2.1 Pomoč pri načrtovanju poklicne poti in iskanju zaposlitve – delavnice	97	26	26,8
2.1.1 Programi institucionalnega usposabljanja	129	32	24,8
2.1.2 Nacionalne poklicne kvalifikacije	76	12	15,78
- 2.1.2.1 Priprave na postopke ugotavljanja in potrjevanja NPK	38	5	13,15
- 2.1.2.2 Preverjanje in potrjevanje NPK	38	7	18,4
2.2.1 Delovni preizkus	47	20	42,55
2.2.4.1 Usposabljanje na DM	63	29	46,0
2.3.1 Formalno izobraževanje	64	13	20,3
3.1.1 Pomoč pri samozaposlitvi	88	48	54,54
4.1.1 Javna dela	102	20	19,6
Skupaj	742	212	28,6

Vir: Območna služba Trbovlje, ZRSZ 2012 (interno gradivo poslano po e-pošti)

Zgornja tabela (Tabela 6.1) prikazuje devet ukrepov APZ, v katerih je bilo v letu 2010 vključenih več kot 30 dolgotrajno brezposelnih oseb. Med ukrepi APZ z najštevilčnejšo udeležbo dolgotrajno brezposelnostjo izstopajo predvsem programi institucionalnega usposabljanja, javna dela, delavnice za pomoč pri načrtovanju poklicne poti in iskanju zaposlitve ter pomoč pri samozaposlitvi.

Čeprav so vsi izbrani ukrepi vodili v zaposlitve vsaj nekaj njihovih dolgotrajno brezposelnih udeležencev, pa so bili nekateri pri tem bolj in drugi manj uspešni. Kot zelo uspešen, celo

najuspešnejši ukrep lahko izpostavim ukrep »*Pomoč pri samozaposlitvi*«, saj se je v obdobju enega leta po preteku ukrepa med 88 udeleženi dolgotrajno brezposelnimi osebami zaposlilo, v tem primeru samozaposlilo, kar 54,54 odstotnih točk le-teh. Med zelo uspešnimi ukrepi, po preteku katerih se je zaposlila vsaj 1/4 udeležencev omenjenemu ukrepu sledita še ukrep »*Usposabljanje na delovnem mestu*«, po preteku katerega se je v enem letu zaposlilo 46 odstotnih točk udeleženi dolgotrajno brezposelnih ter ukrep »*Delovni preizkus*«, po preteku katerega se je le-teh zaposlilo 42,55 odstotnih točk. Med srednje uspešnimi ukrepi APZ, po preteku katerih se je v obdobju enega leta zaposlila vsaj 1/5 dolgotrajno brezposelnih udeležencev lahko na podlagi analize podatkov prištejem ukrep »*Pomoč pri načrtovanju kariere in iskanju zaposlitve*«, po preteku katerega se je v roku enega leta zaposlilo v njem udeleženi 26,8 odstotnih točk dolgotrajno brezposelnih, ukrep »*Programi institucionalnega usposabljanja*« z 24,8 odstotnimi točkami uspešnostjo ponovnega zaposlovanja dolgotrajno brezposelnih udeležencev ter ukrep »*Formalno izobraževanje*«, ki je pripomogel k zaposlitvi 20,3 odstotnim točkam v njem udeleženi dolgotrajno brezposelnim osebam. Na podlagi izbranih kriterijev uspešnosti/neuspešnosti lahko kot manj uspešna, po preteku katerih se je v obdobju enega leta zaposlilo manj kot 1/5 dolgotrajno brezposelnih udeležencev, izpostavim le dva ukrepa, to sta ukrep »*Nacionalna poklicna kvalifikacija*« ter ukrep »*Javna dela*«, kot neuspešnega pa nobenega.

7 ZAKLJUČEK

Kot je razvidno že iz samega naslova in celotnega diplomskega dela je osrednja tema le-tega dolgotrajna brezposelnost, ki po definiciji OECD-ja in ZRSZ-ja zajema vse tiste brezposelne osebe, ki so brezposelne vsaj leto dni (OECD 2002; Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje 2010, 5). Za izbrano temo sem se odločila zato, ker le-ta dandanes na trgu dela predstavlja enega izmed najbolj perečih problemov, s katerim se ob boku samih dolgotrajno brezposelnih oseb kot podaljšana, pooblaščen roka države sooča tudi ZRSZ.

Po začetni teoretični predstavitvi regije Zasavje in koncepta dolgotrajne brezposelnosti sem se v osrednjem delu naloge osredotočila predvsem na trg dela v Zasavju ter konkretnije na položaj v njem živečih dolgotrajno brezposelnih oseb. Tekom pisanja diplomskega dela sem v empiričnem delu skozi analizo pridobljenih podatkov skušala odgovoriti na v uvodu zastavljeno raziskovalno vprašanje ter preveriti predhodno zastavljene hipoteze, pri čemer sem vse pridobljene ugotovitve in rezultate predstavila v nadaljevanju zaključka.

Na raziskovalno vprašanje *»Ali število dolgotrajno brezposelnih oseb v Zasavju in tudi na celotnem področju Republike Slovenije v obdobju med letom 2005 in letom 2010 narašča ali upada?«* sem odgovorila na podlagi analize podatkov o gibanju števila dolgotrajno brezposelnih oseb, ki sem jih pridobila na Območni službi ZRSZ Trbovlje ter v analizi ZRSZ-ja z naslovom *»Dolgotrajno brezposelne osebe na ZRSZ«*. Ugotovila sem, da se je tako v Zasavju kot tudi na celotnem področju Republike Slovenije do konca leta 2008 število dolgotrajno brezposelnih oseb prijavljenih na ZRSZ-ju vidno zmanjševalo, od začetka leta 2009 pa je le-to začelo ponovno naraščati (glej Prilogo F). Razlog vidnega upada je bilo predvsem z letom 2003 uvedeno dovoljeno prenašanje dolgotrajno brezposelnih oseb iz evidence dolgotrajno brezposelnih v druge evidence ZRSZ-ja. Na ponovno naraščanje dolgotrajno brezposelnih oseb pa je poleg pomanjkanja delovnih mest zaradi nastopa gospodarske krize vplivalo tudi z letom 2009 ukinjeno zgoraj omenjeno prenašanje dolgotrajno brezposelnih oseb v druge evidence ZRSZ-ja.

Hipotezo, ki se glasi: *»Med dolgotrajno brezposelnimi osebami je tako v Zasavju kot tudi v Sloveniji največ tistih, ki so brezposelni več kot 1 leto in manj kot 2 leti«* sem na podlagi analize pridobljenih podatkov o trajanju brezposelnosti dolgotrajno brezposelnih oseb v celoti

potrdila. Kot je razvidno iz tabele v Prilogi E so v letu 2010 tako v Zasavju kot tudi na celotnem področju Republike Slovenije več kot polovico vseh dolgotrajno brezposelnih predstavljali »dolgotrajno brezposelni od 12 do 23 mesecev«. Le-teh je bilo v Zasavju konec decembra 54,4 odstotnih točk, v Sloveniji pa konec meseca oktobra 53,7 odstotnih točk. Poleg evidentiranja dolgotrajno brezposelnih oseb v druge evidence ZRSZ,ja, ki za to izpolnjujejo določene pogoje ali celo pogoje za prehod v upokojitev, pa je glavni razlog tako velikemu deležu »dolgotrajno brezposelnih od 12 do 23 mesecev« ta, da mnogo brezposelnih oseb začne z iskanjem zaposlitve šele po ukinitvi denarnega nadomestila za primer brezposelnosti, do katerega so upravičeni maksimalno 25 mesecev.

Na podlagi analize podatkov o uspešnosti posameznih ukrepov APZ, pri čemer sem uspešnost le-teh merila z številom realiziranih zaposlitev, sem hipotezo:« *Ukrepi aktivne politike zaposlovanja namenjeni dolgotrajno brezposelnim osebam v Zasavju so uspešni*« potrdila, saj se je med 742 udeleženci devetih izbranih ukrepov APZ, katerih se je v letu 2010 udeleževalo vsaj 30 dolgotrajno brezposelnih oseb, v roku enega leta le-teh zaposlilo 212, kar predstavlja 28,6 odstotno uspešnost. Kljub uspešnosti vseh izbranih ukrepov APZ nasploh, pa ne smem mimo dejstva, da so bili nekateri bolj in drugi manj uspešni. Med najbolj uspešnimi so bili tako ukrepi: »Pomoč pri samozaposlitvi«, po preteku katerega se je zaposlilo kar 54,54 odstotnih točk udeleženih dolgotrajno brezposelnih oseb, »Usposabljanje na delovnem mestu«, po preteku katerega se je zaposlilo 46 odstotnih točk udeleženih dolgotrajno brezposelnih ter »Delovni preizkus«, po preteku katerega je zaposlitev pridobilo 42,55 odstotnih točk v njem udeleženih dolgotrajno brezposelnih oseb. Kot srednje uspešni, po preteku katerih se je zaposlila vsaj 1/5 dolgotrajno brezposelnih udeležencev, sledijo ukrepi »Pomoč pri načrtovanju kariere in iskanju zaposlitve«, »Programi institucionalnega usposabljanja« ter »Formalno izobraževanje«, kot manj uspešna, po preteku katerih je v roku enega leta zaposlitev pridobilo manj kot 1/5 udeleženih dolgotrajno brezposelnih oseb, pa lahko izpostavim le ukrepa »Nacionalna poklicna kvalifikacija« ter »Javna dela«.

Zadnjo zastavljeno hipotezo, ki se glasi: »Med dolgotrajno brezposelnimi osebami v Zasavju je več tistih z višjim nivojem izobrazbe, kar je posledica tega, da so v Zasavju na razpolago predvsem delovna mesta, kjer je potrebno imeti nižjo stopnjo izobrazbe ali pa le-ta sploh ni pomembna« pa sem na podlagi analize pridobljenih podatkov o stopnji izobrazbe dolgotrajno brezposelnih oseb v Zasavju zavrnila. Ugotovila sem, da je bilo v proučevanem obdobju 2005-2010 med dolgotrajno brezposelnimi najmanj prav tistih z višjo stopnjo izobrazbe, pri čemer

sem k osebam z višjo stopnjo izobrazbe prištevala osebe, ki so imele VI. ali VII. stopnjo izobrazbe, največ pa tistih, ki so imeli nižjo stopnjo izobrazbe, med katerimi so največji delež predstavljali prav dolgotrajno brezposelni s samo I. stopnjo izobrazbe. Glavni razlog temu je predvsem veliko pomanjkanje prostih delovnih mest ki je, kot je razvidno iz tabele v Prilogi D, največje prav v skupini brezposelnih s I. ali II. stopnjo izobrazbe, čeprav je bilo glede na podatke v tej skupini razpisanih prav največje število prost delovnih mest. Večje pomanjkanje delovnih mest je vidno tudi pri skupini oseb s V. stopnjo izobrazbe, le-tej pa sledijo še skupine oseb z III. ali IV. stopnjo izobrazbe. Med skupino brezposelnih z VI. stopnjo izobrazbe je pomanjkanje delovnih mest zelo majhno, za skupino s VII. stopnjo izobrazbe pa je bila v letu 2010 ponudba delovnih mest celo večja kot samo povpraševanje po njih.

Kot sem že omenila, je dolgotrajna brezposelnost velik problem, s katerim se vsakodnevno soočajo tako dolgotrajno brezposelni kot tudi zaposleni na ZRSZ-ju. Ker le-ta s seboj prinaša mnoge negativne posledice za posameznika, se je proti njej potrebno boriti odločno in z glavnim ciljem pomagati dolgotrajno brezposelnim osebam pri njihovem prvem ali ponovnem vstopu na trg dela. V Zasavju poskušajo dolgotrajno brezposelnost zmanjšati predvsem s čim večjim zaposlovanjem dolgotrajno brezposelnih oseb, kar predstavlja temeljni cilj vseh ukrepov APZ. Čeprav so v celoti gledano ukrepi APZ, v katerih je bilo v letu 2010 vključenih vsaj 30 dolgotrajno brezposelnih oseb, dokaj uspešni, pa bi po mojem mnenju lahko zaposljivost dolgotrajno brezposelnih oseb povečali tudi tako, da bi pri izboru ukrepov APZ poleg upoštevanja potreb trga dela, delodajalcev ter želja njih samih, upoštevali tudi preteklo uspešnost posameznega ukrepa APZ, ter dolgotrajno brezposelne napotili predvsem v ukrepe, po preteku katerih se v roku enega leta zaposli največ dolgotrajno brezposelnih oseb.

8 LITERATURA

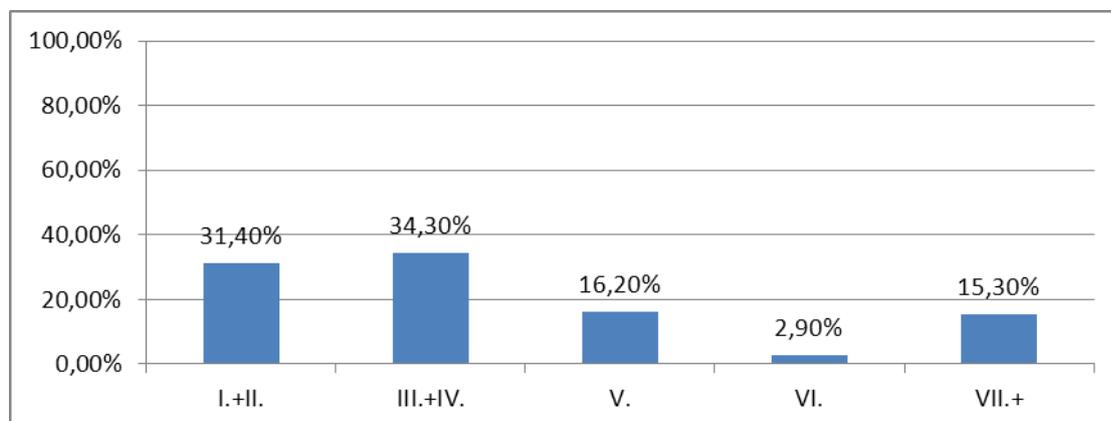
1. Dominkuš, Davor. 2002. Zaposlovanje dolgotrajno brezposelnih. V *Politika zaposlovanja*, ur. Ivan Svetlik, Jože Glazer, Alenka Kajzer in Martina Trbanc, 320–336. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
2. Gabrovšek, Tatjana. *Psihološki vidiki brezposelnosti*. Dostopno prek: http://www.zaposlitev.net/delo.php?m=iskalci&a=karierni_center&a2=clanek&idb=252 (17. februar 2012).
3. Hacin, Nevenka, Irena Ivančič Lebar, Miran Kalšek in Janez Križaj. 2001. *Srečno... Črne doline: Katalog razstave*. Trbovlje: Zasavski muzej.
4. Kavar Vidmar, Andreja. 1993. Biti brezposeln. V *Izobraževanje brezposelnih*. Zbornik, II. del, Posvet Izobraževanje brezposelnih, 355. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije.
5. Kopač, Anja. 2002. Pasivna politika zaposlovanja-sistemi socialne varnosti za primer brezposelnosti. V *Politika zaposlovanja*, ur. Ivan Svetlik, Jože Glazer, Alenka Kajzer in Martina Trbanc, 144–169. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
6. MacGivney, Veronica. 1992. *Motivating unemployed adults to undertake education and training : some British and other European findings*. Leicester: National Institute of Adult Continuing Education.
7. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. 2012. *Program ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2007-2013*. Dostopno prek: http://www.ess.gov.si/_files/1043/Program_APZ_2007_2013.pdf (16. februar 2012).
8. Mrest: Mreža nevladnih organizacij Zasavja. 2012. *Zasavska regija*. Dostopno prek: <http://www.skladdela-zasavje.si/mrest/regijski-nvo-center/zasavska-regija/> (15. januar 2012).
9. Območna služba Trbovlje: ZRSZ. 2007. *Letno poročilo 2006*. Dostopno prek: http://www.ess.gov.si/_files/1181/LPTR06.pdf (3. februar 2012).
10. --- 2008. *Letno poročilo 2007*. Dostopno prek: http://www.ess.gov.si/_files/1167/LP2007TR.pdf (3. februar 2012).
11. --- 2009. *Letno poročilo 2008*. Dostopno prek: http://www.ess.gov.si/_files/810/LP2008TR.pdf (2. februar 2012).
12. --- 2010. *Letno poročilo 2009*. Dostopno prek: http://www.ess.gov.si/_files/1222/LP2009TR.pdf (2. februar 2012).
13. --- 2011. *Letno poročilo 2010*. Dostopno prek:

- http://www.ess.gov.si/_files/2822/letno_porocilo_OS_TR_2010.pdf (4. februar 2012).
14. --- 2012a. *Statistični podatki o dolgotrajno brezposelnih osebah v Zasavju* (interno gradivo poslano po e-pošti). Dostopno v Prilogah G-N.
15. --- 2012b. *Intervju s strokovno delavko na Območni službi ZRSZ Trbovlje*. Dostopno v Prilogi O.
16. OECD. *Glossary of statistical terms*. Dostopno prek:
<http://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=2791> (14. februar 2012).
17. Pi. K. 2011. Dolgotrajna brezposelnost se lahko prelevi v strukturno. *Delo*, 26. september. Dostopno prek:
<http://www.delo.si/gospodarstvo/makromonitor/dolgotrajna-brezposelnost-se-lahko-prelevi-v-strukturno.html> (12. februar 2012).
18. Pirher, Sonja in Ivan Svetlik. 1994. *Zaposlovanje: Približevanje Evropi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
19. Rozina, Roman. 2007. *Regionalni razvojni program Zasavja 2007-2013: povzetek*. Zagorje: Regionalni center za razvoj d. o. o.
20. Sjekloča, Marko in Celjan. 2006. *Kakšne posledice pušča dolgotrajna brezposelnost na posameznika?* Dostopno prek:
http://dk.fdv.uni-lj.si/diplomska_dela_1/pdfs/mb11_jausovec-petra.pdf (17. februar 2012).
21. Sočič, Ludvik, ur. 1998. *Zasavje A-Ž: Priročnik za popotnika in poslovnega človeka*. Murska Sobota: Pomurska založba.
22. Statistični urad Republike Slovenije. 2003. *Kazalniki socialne povezanosti, 1996-2000: Prva objava*. Dostopno prek:
http://www.stat.si/vodic_oglej.asp?ID=356&PodrocjeID=5 (15. februar 2012).
23. --- 2012a. *Regije*. Dostopno prek:
<http://pxweb.stat.si/pxweb/Database/Regije/Regije.asp> (26. januar 2012).
24. --- 2012b. *Demografsko socialno področje: Prebivalstvo*. Dostopno prek:
http://www.stat.si/vodic_oglej.asp?ID=356&PodrocjeID=5 (1. februar 2012).
25. --- 2012c. *Demografsko socialno področje: Trg dela: delovno aktivno prebivalstvo*. Dostopno prek:
http://www.stat.si/vodic_oglej.asp?ID=243&PodrocjeID=7 (1. februar 2012).
26. Svetlik, Ivan. 1985. *Brezposelnost in zaposlovanje*. Ljubljana: Delavska enotnost.

27. --- in Mavricija Batič. 2002. Aktivna politika zaposlovanja. V *Politika zaposlovanja*, ur. Ivan Svetlik, Jože Glazer, Alenka Kajzer in Martina Trbanc, 174–197. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
28. --- in Martina Trbanc. 2002. Oblikovanje, izvajanje in evalvacija politike zaposlovanja. V *Politika zaposlovanja*, ur. Ivan Svetlik, Jože Glazer, Alenka Kajzer in Martina Trbanc, 34–55. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
29. UMAR. 2011. *Poročilo o razvoju 2011*. Dostopno prek:
http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/pr/2011/POR_2011s.pdf (18. februar 2012).
30. *Ustava RS*. Ur. l. RS 33/1991. Dostopno prek:
<http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=199133&stevilka=1409> (11. februar 2012).
31. *Zakon o urejanju trga dela* (ZUTD). Ur. l. RS 80/2010. Dostopno prek:
<http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=201080&stevilka=4304> (14. februar 2012).
32. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. 2010. *Dolgotrajno brezposelne osebe na ZRSZ*. Dostopno prek:
http://www.ess.gov.si/_files/2251/Analiza_DBO.pdf (15. februar 2012).
33. --- 2011a. *Informacije o trgu dela: Zasavska regija*. Dostopno prek:
http://www.ess.gov.si/_files/389/Trg_dela_zasavska_regija.pdf (25. januar 2012).
34. --- 2011b. *V Zasavju v letu 2010 ponovno poraslo zaposlovanje brezposelnih oseb*. Dostopno prek:
http://www.ess.gov.si/za_medije/novinarske_konference/novinarska_konferenca?aid=252 (15. februar 2012).
35. --- 2011c. *Katalog ukrepov aktivne politike zaposlovanja*. Dostopno prek:
http://www.ess.gov.si/_files/2240/Katalog_APZ_2011.pdf (17. februar 2012).
36. --- 2011č. *Metodološka pojasnila: Registrirana brezposelnost*. Dostopno prek:
http://www.ess.gov.si/_files/2134/registrirana_brezposelnost_18_2_2011.pdf (1. februar 2012).

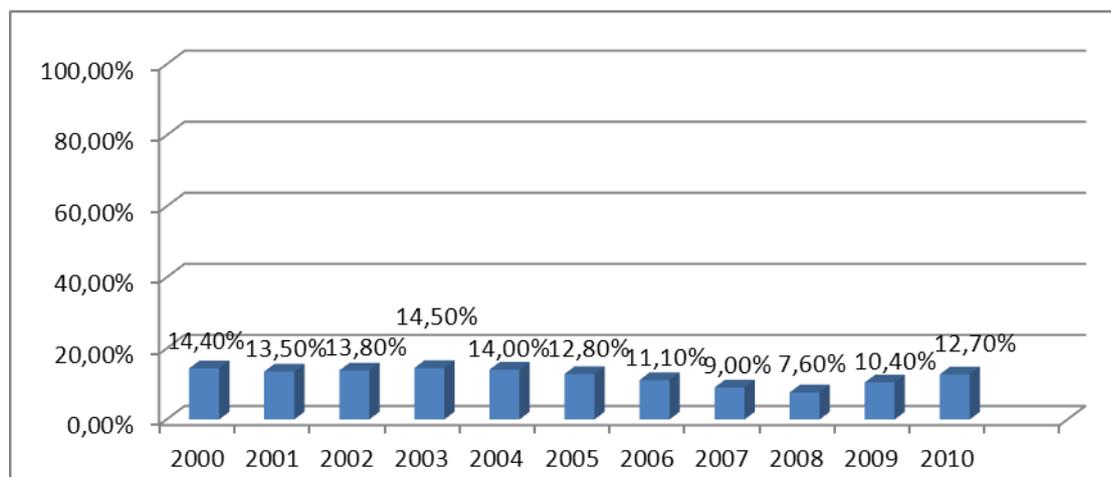
PRILOGE

Priloga A: Prosta delovna mesta glede na stopnjo izobrazbe v letu 2010 v %.

Vir: Območna služba Trbovlje, ZRSZ (2011).

Priloga B: Povprečne letne stopnje registrirane brezposelnosti v obdobju 2000-2010.

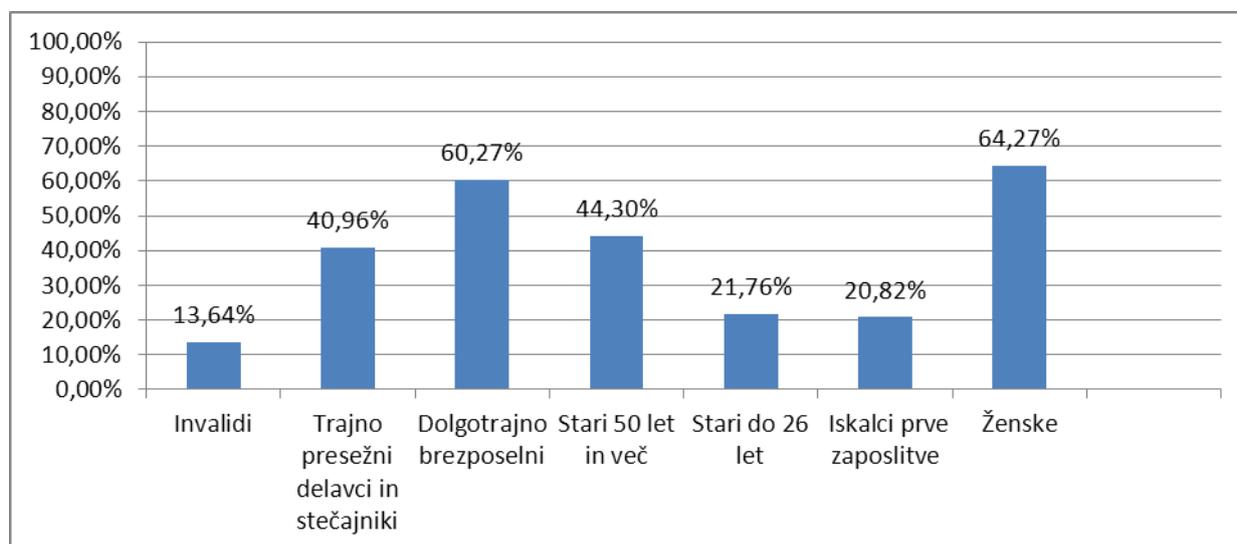
Vir: Območna služba Trbovlje, ZRSZ (2011).

Priloga C: Priliv registrirano brezposelnih oseb v evidenco ZRSZ v Zasavski regiji.

	2007	2008	2009	2010
PRILIV	2623	2429	4006	3465
INDEKS	2007/2008	2008/2009	2009/2010	2010/2011
	-7,4%	+64,9%	-13,5%	-5%

Vir: Območna služba Trbovlje, ZRSZ (2008, 2009, 2010, 2011).

Priloga Č: Delež brezposelnih oseb po posameznih skupinah v letu 2010.

Vir: Območna služba Trbovlje, ZRSZ (2011).

Priloga D: Prosta delovna mesta in število brezposelnih glede na stopnjo izobrazbe v letu 2010.

Stopnja izobrazbe	Prosta delovna mesta	Število brezposelnih
I. in II.	713	1350
III. in IV.	796	903
V.	369	928
VI.	68	111
VII.	322	163

Vir: Območna služba Trbovlje, ZRSZ (2010).

Priloga E: Število dolgotrajno brezposelnih glede na trajanje brezposelnosti v Zasavju in Republiki Sloveniji v obdobju 2005-2010 (merjeno decembra).

	Trajanje brezposelnosti	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Zasavje	12-23 mesecev	486	514	357	350	409	561
	24 do 35 mesecev	265	217	214	133	178	226
	3-4 leta	258	217	172	165	132	133
	5-8 let	90	98	94	91	76	71
	Nad 8 let	90	59	44	40	39	41
	Skupaj		1189	1105	881	779	834
Republika Slovenija	12-23 mesecev	16983	16006	12460	10849	14780	25071
	24 do 35 mesecev	8794	7588	7038	5575	5956	7185
	3-4 leta	8133	7634	6879	6245	5848	6291
	5-8 let	4175	4153	4329	4306	4176	4298
	Nad 8 let	4832	4286	4032	3776	3685	3846
	Skupaj		42917	39667	34738	30751	34445

Vir: Območna služba Trbovlje, ZRSZ (2012a); ZRSZ (2010).

Priloga F: Gibanje števila dolgotrajno brezposelnih v Zasavju in na celotnem področju Republike Slovenije v obdobju 2005-2010.

	Zasavje			Republika Slovenija		
	Število dolgotrajno brezposelnih	Delež dolgotrajno brezposelnih med vsemi brezposelnimi v %	Vsi brezposelni	Število dolgotrajno brezposelnih	Delež dolgotrajno brezposelnih med vsemi brezposelnimi v %	Vsi brezposelni
2005	1189	45,7	2601	42917	46,7	91889
2006	1105	51,0	2168	39667	46,2	85836
2007	881	47,2	1865	34738	48,7	71336
2008	779	46,2	1685	30751	48,6	63217
2009	834	35,1	2375	34445	39,9	86335
2010	1032	42,1	2449	46691	17,12	99220

Vir: Območna služba Trbovlje, ZRSZ (2012a); ZRSZ (2010).

Priloga G: Gibanje števila dolgotrajno brezposelnih v Zasavju po letih, stanja ob koncu leta.

	Dolgotrajno brezposelni	Vse brezposelne osebe
dec.04	1.283	2.707
dec.05	1.189	2.601
dec.06	1.105	2.168
dec.07	881	1.865
dec.08	779	1.685
dec.09	834	2.375
dec.10	1.032	2.449
dec.11	1.295	2.704
feb.12	1379	2827

Vir: Območna služba Trbovlje, ZRSZ (2012a).

Priloga H: Dolgotrajno brezposelne osebe po starosti.

	18-24 let	25-29 let	30-39 let	40-49 let	50-59 let	60-69 let	Skupaj
dec.04	245	168	227	369	268	6	1.283
dec.05	216	199	219	294	257	4	1.189
dec.06	151	186	221	272	268	7	1.105
dec.07	85	134	181	218	246	17	881
dec.08	60	110	136	183	276	14	779
dec.09	61	128	172	199	262	12	834
dec.10	87	173	234	235	289	14	1.032
dec.11	78	191	296	259	449	22	1.295
feb.12	85	196	309	287	483	19	1.379

Vir: Območna služba Trbovlje, ZRSZ (2012a).

Priloga I: Dolgotrajno brezposelne osebe po stopnji izobrazbe.

	I. stopnja	II. stopnja	III. stopnja	IV. stopnja	V. stopnja	VI. stopnja	VII. stopnja	Skupaj
dec.04	584	87	12	267	296	17	20	1.283
dec.05	510	76	8	238	305	14	38	1.189
dec.06	445	64	13	237	295	18	33	1.105
dec.07	361	49	10	181	224	19	37	881
dec.08	324	43	8	172	192	16	24	779
dec.09	318	51	4	207	204	25	24	834
dec.10	397	62	11	242	254	32	32	1.032
dec.11	477	71	10	312	322	37	64	1.295
feb.12	501	79	12	347	339	35	64	1.379

Vir: Območna služba Trbovlje, ZRSZ (2012a).

Priloga J: Dolgotrajno brezposelne osebe po spolu.

	moški	ženske
dec.04	449	834
dec.05	421	768
dec.06	367	738
dec.07	318	563
dec.08	331	448
dec.09	375	459
dec.10	535	497
dec.11	666	629
feb.12	718	661

Vir: Območna služba Trbovlje, ZRSZ (2012a).

Priloga K: Dolgotrajno brezposelne osebe po trajanju brezposelnosti.

	12-23 mesecev	24-35 mesecev	3-4 leta	5-7 let	8 let ali več	Skupaj
dec.04	618	247	226	84	108	1.283
dec.05	486	265	258	90	90	1.189
dec.06	514	217	217	98	59	1.105
dec.07	357	214	172	94	44	881
dec.08	350	133	165	91	40	779
dec.09	409	178	132	76	39	834
dec.10	561	226	133	71	41	1.032
dec.11	641	314	224	70	46	1.295
feb.12	711	293	254	75	46	1.379

Vir: Območna služba Trbovlje, ZRSZ (2012a).

Priloga L: Vključitve dolgotrajno brezposelnih oseb v Zasavju v programe Aktivne politike zaposlovanja po letih in po posameznih programih.

	2007	2008	2009	2010	2011
1.1.4. Drugače o poklicih	4		8		
1.2.1. Pomoč pri načrtovanju poklicne poti in iskanju zaposlitve – delavnice	37	39	94	97	60
1.2.2. UŽU	5				7
1.2.3. Klubi za iskanje zaposlitve	15	6	13	9	2
1.2.6. Eksperimentalni programi za pomoč pri načrtovanju poklicne poti in iskanju zaposlitve					49
2.1.1. Programi institucionalnega usposabljanja	33	30	78	129	29
2.1.2.1. Priprava za potrjevanje NPK				38	9
2.1.2.2. Potrjevanje NPK	7			38	7
2.1.3. Programi institucionalnega usposabljanja 2011					28
2.1.4. Priprava za potrjevanje NPK 2011					9
2.2.1. Delovni preizkus	16	7	20	47	2
2.2.2. Usposabljanje na delovnem mestu	20				
2.2.3. Usposabljanje na delovnem mestu 2007/2008		20			
2.2.4. Usposabljanje na delovnem mestu za leto 2008		64	21		
2.2.4.1. Usposabljanje na delovnem mestu za leto 2009/2010			20		
2.2.4.2. Usposabljanje na delovnem mestu 2009/2011			5	63	65
2.3.1. Formalno izobraževanje	287	67	30	64	25
2.3.2. PUM		4	2		5
3.1.1. Pomoč pri samozaposlitvi		32	18	88	39

3.1.2. Subvencije za samozaposlitev	4	21	9	1	
3.1.3. Subvencije za samozaposlitev 2010-2013				27	20
3.1.4. Subvencije za samozaposlitev 2010-2013					2
3.2.1. Spodbujanje novega zaposlovanja dolgotrajno brezposelnih oseb – prejemnikov DSP	9	10			
3.2.2. Spodbujanje novega zaposlovanja starejših v l.2007	9				
3.2.3. Spodbujanje zaposlovanja starejših brezposelnih oseb		12	2		
3.2.4. Spodbujanje zaposlovanja mladih brezposelnih oseb		1			
3.2.5. Spodbujanje zaposlovanja dolgotrajno brezposelnih oseb - prejemnikov DSP za leto 2008		1	2		
3.2.5.1. Spodbujanje zaposlovanja dolgotrajno brezposelnih oseb - prejemnikov DSP za leto 2009				1	
3.2.5.2. Spodbujanje zaposlovanja dolgotrajno brezposelnih oseb - prejemnikov DSP za leto 2010				3	
3.2.6. Pomoč pri zaposlovanju dolgotrajno brezposlenih žensk 2		6			
3.2.7. Zaposli.me			17	13	
3.2.7.3. Zaposli.me 2				36	20
3.2.7.5. Zaposli.me 2011					26
3.4.1. Spodbujanje zaposlovanja za krajši delovni čas			7		
4.1.1. Javna dela	91	97	87	102	56
4.1.2. Projekti zaposlitvenih programov pri neprofitnih delodajalcih	1				
4.1.3. Spodbujanje zaposlovanja dolgotrajno brezposelnih oseb		7	1		
4.1.4. Subvencioniranje zaposlitev pri izvajanju pomoči na domu ter osebne asistenc		8	6		
4.1.6. Spodbujanje zaposlovanja dolgotrajno brezposelnih oseb 2009/2010			2	3	
4.1.8. Asistentka/Asistent bom					2

Vir: Območna služba Trbovlje, ZRSZ (2012a).

Priloga M: Število vključenih dolgotrajno brezposelnih oseb v programe APZ, ki so se v obdobju enega leta po preteku programa, tudi zaposlili.

	2007	2008	2009	2010	2011
1.1.4. Drugače o poklicih		2	3		
1.2.1. Pomoč pri načrtovanju poklicne poti in iskanju zaposlitve – delavnice	6	19	10	26	22
1.2.3. Klubi za iskanje zaposlitve	4	6	1	2	2
1.2.6. Eksperimentalni programi za pomoč pri načrtovanju poklicne poti in iskanju zaposlitve					3
2.1.1. Programi institucionalnega usposabljanja	6	30	9	32	23
2.1.2.1. Priprava za potrjevanje NPK				5	12
2.1.2.2. Potrjevanje NPK	2	2		7	15
2.2.1. Delovni preizkus	13	4	3	20	12
2.2.2. Usposabljanje na delovnem mestu	9	3			
2.2.3. Usposabljanje na delovnem mestu 2007/2008		9	2		
2.2.4. Usposabljanje na delovnem mestu za leto 2008		10	22	1	
2.2.4.1. Usposabljanje na delovnem mestu za leto 2009/2010			4	8	
2.2.4.2. Usposabljanje na delovnem mestu 2009/2011				29	39
2.3.1. Formalno izobraževanje	56	69	41	13	24
2.3.2. PUM			1		
3.1.1. Pomoč pri samozaposlitvi		20	12	48	41
3.1.2. Subvencije za samozaposlitev		1	3	13	8
3.1.3. Subvencije za samozaposlitev 2010-2013					21
3.2.1. Spodbujanje novega zaposlovanja dolgotrajno brezposelnih oseb – prejemnikov DSP		5	8	4	

3.2.2. Spodbujanje novega zaposlovanja starejših v l.2007		9			
3.2.3. Spodbujanje zaposlovanja starejših brezposelnih oseb			3		
3.2.4. Spodbujanje zaposlovanja mladih brezposelnih oseb			1		
3.2.5. Spodbujanje zaposlovanja dolgotrajno brezposelnih oseb - prejemnikov DSP za leto 2008				2	
3.2.5.1. Spodbujanje zaposlovanja dolgotrajno brezposelnih oseb - prejemnikov DSP za leto 2009				1	
3.2.5.2. Spodbujanje zaposlovanja dolgotrajno brezposelnih oseb - prejemnikov DSP za leto 2010					1
3.2.6. Pomoč pri zaposlovanju dolgotrajno brezposelnih žensk 2			4		
3.2.7. Zaposli.me				8	11
3.2.7.3. Zaposli.me 2					19
3.2.7.5. Zaposli.me 2011					1
3.4.1. Spodbujanje zaposlovanja za krajši delovni čas			1	5	
4.1.1. Javna dela	18	42	25	20	18
4.1.2. Projekti zaposlitvenih programov pri neprofitnih delodajalcih		1			
4.1.3. Spodbujanje zaposlovanja dolgotrajno brezposelnih oseb			4	1	
4.1.4. Subvencioniranje zaposlitev pri izvajanju pomoči na domu ter osebne asistence					1
4.1.6. Spodbujanje zaposlovanja dolgotrajno brezposelnih oseb 2009/2010					1

Vir: Območna služba Trbovlje, ZRSZ (2012a).

Priloga N: Število prostih delovnih mest s sedežem delovnega mesta v Zasavski regiji, po letih in po zahtevani stopnji izobrazbe.

	I. stopnja	II. stopnja	III. stopnja	IV. stopnja	V. stopnja	VI. stopnja	VII. stopnja	VIII. stopnja	Bolonjski programi	Skupaj
2006	1.237	230	53	1.158	563	145	449	2		3.837
2007	1.448	110	79	1.220	504	107	441			3.909
2008	840	116	63	1.063	507	101	353		5	3.048
2009	490	113	54	721	443	65	293		1	2.180
2010	627	85	19	777	369	68	322	4	4	2.275
2011	636	97	49	658	412	100	375	2	7	2.336
jan-feb 2012	62	26	4	79	30	6	36	1		244

Vir: Območna služba Trbovlje, ZRSZ (2012a).

Priloga O: Po spominu povzet intervju s strokovno delavko na Območni službi Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje Trbovlje.

1. Kakšne posledice je imela po letu 2008 gospodarska kriza za delovna mesta, zaposlenost in brezposelnost v Zasavju?

Po mnenju intervjuvanke je bila glavna posledica gospodarske krize v letih po letu 2008 zmanjšanje število delovno aktivnega prebivalstva ter povečanje števila brezposelnih oseb. Kot glavne razloge za to je navedla: stečaj nekaterih podjetij v Zasavju in posledično zapiranje delovnih mest, stečaj in zapiranje delovnih mest v podjetjih zunaj Zasavja, ki so prav tako zaposlovala veliko prebivalcev Zasavja ter manj razpisanih novih delovnih mest zaradi manjših potreb delodajalcev.

2. Kateri so glavni razlogi zmanjševanja števila dolgotrajno brezposelnih v letih pred letom 2008?

Intervjuvanka je kot glavni razlog podala sodelovanje Zavoda RS za zaposlovanje in s tem tudi Območne službe Zavoda RS za zaposlovanje Trbovlje s komisijami Centrov za socialno delo ter komisijami Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, preko katerih so do leta 2003 veliko dolgotrajno brezposelnih in težje zaposljivih oseb skladno z njihovo privolitvijo začasno prenesli v druge evidence Zavoda RS za zaposlovanje.

3. Če pogledamo strukturo brezposelnih oseb v zadnjih letih 2009, 2010 vidimo, da poleg deleža žensk drugi največji delež predstavljajo dolgotrajno brezposelne osebe? Zakaj?

Intervjuvanka je kot razlog za tako visok delež dolgotrajno brezposelnih oseb izpostavila predvsem nekatere ovire, s katerimi se dolgotrajno brezposelni soočajo pri iskanju zaposlitve: želja delodajalcev po zaposlovanju mlajših, neustrezna izobrazba ali pomanjkanje le-te, različne zdravstvene ovire, zastarela znanja, nepoznavanje aktualne tehnologije, izguba motivacije za iskanje zaposlitve in izguba samozavesti.

4. Kateri so glavni razlogi za dolgotrajno brezposelnost v Zasavju?

Mnenje intervjuvanke je, da so razlogi podobni kot v drugih regijah v Sloveniji: neskladje med ponudbo in povpraševanjem na trgu dela, relativno dolga upravičenost do denarnega

nadomestila v primeru brezposelnosti, zastarela znanja in nepoznavanje aktualnih razmer, tehnologij.

5. Zakaj se je število dolgotrajno brezposelnih v zadnjih letih od konca leta 2008 povečevalo?

Po mnenju intervjuvanke se je število dolgotrajno brezposelnih povečevalo predvsem zato, ker je bilo z letom 2009 zaradi spremembe zakona prepovedano prenašati dolgotrajno brezposelne osebe in težje zaposeljive osebe v katerakoli druge evidence Zavoda RS za zaposlovanje.

6. Zakaj se z daljšanjem dolgotrajne brezposelnosti zmanjšuje delež dolgotrajno brezposelnih?

Po mnenju intervjuvanke je med dolgotrajno brezposelnimi največ tistih, ki so brezposelni od 1 do 2 let prav zato, ker so v tem času le-ti upravičeni do nadomestila za primer brezposelnosti. Ko se po maksimalno 25 mesecih le to prekine, pa posamezniki začno ponovno iskati zaposlitev. Z daljšanjem dolgotrajne brezposelnosti pa se število dolgotrajno brezposelnih zmanjšuje tudi zato, ker lahko le-ti tekom let prijavljenosti na Zavodu RS za zaposlovanje izpolnijo nekatere druge kriterije, kot so na primer kriteriji za upokožitev, zaradi česar so posledično izbrisani iz evidence dolgotrajno brezposelnih oseb.

7. Zakaj je med dolgotrajno brezposelnimi več moških kot žensk?

Intervjuvanka meni, da je temu tako predvsem zaradi zapiranja premogovnikov, ki so v Zasavju nudili delovna mesta predvsem moškemu delu populacije, prav tako pa so negativne posledice gospodarske krize zajele predvsem področje kovinarstva in gradbeništva, kjer je bilo prav tako zaposlenih veliko več moških kot žensk.

8. Zakaj je med dolgotrajno brezposelnimi v obdobju 2005-2010 več starejših kot mlajših?

Mnenje intervjuvanke je, da delodajalci še vedno raje zaposlujejo mlajše osebe, ki imajo bolj aktualno in primerno znanje, poznajo aktualne razmere, trenutno tehnologijo, se hitreje prilagajajo novim spremembam. Prav tako so mladi bolj motivirani za iskanje zaposlitve, starejši pa se soočajo s prenekaterimi ovirami, med katerimi so najpogostejše prav različne zdravstvene težave.

9. Katere ukrepe, rešitve ste uporabili pri zmanjševanju števila mladih od 15 do 24 let med vsemi dolgotrajno brezposelnimi?

Intervjuvanka je izpostavila naslednje rešitve: spodbujanje zaposlovanja mladih brezposelnih, različne ukrepe APZ kot so; PUM, formalno izobraževanje, delovni preizkus, usposabljanje na delovnem mestu.

10. Zakaj je kljub velikemu številu prostih delovnih mest za delo na katerih je potrebno imeti le končana osnovna šola oziroma niti to ne ali pa srednješolsko poklicno ali strokovno izobrazbo, med dolgotrajno brezposelnimi še vedno največ tistih, ki omenjeno stopnjo imajo? Ali je razlog temu neprimerna/neustrezna smer izobrazbe?

Po mnenju intervjuvanke je problem predvsem v tem, da je kljub dokaj velikemu povpraševanju po delavcih z določeno stopnjo izobrazbe ponudba le-teh na trgu še vedno veliko večja kot je število prostih delovnih mest. Dolgotrajno brezposelne osebe, ki imajo le osnovno šolo ali niti te ne, se pri iskanju zaposlitve soočajo tudi z ovirami kot so nepismenost, slaba mobilnost ter druge socialne ovire, dolgotrajno brezposelni s srednješolsko poklicno ali strokovno izobrazbo pa imajo mnogokrat izobrazbo, ki ne ustreza potrebam delodajalcev.

11. Katerih poklicev je med dolgotrajno brezposelnimi osebami največ?

Intervjuvanka je med poklici, ki so med dolgotrajno brezposelnimi najpogostejši navedla naslednje: ekonomski tehnik, delavec brez poklica in gimnazijski maturant.

12. Kako se pri vas spopadate z problemom dolgotrajne brezposelnosti?

Intervjuvanka je odgovorila, da se v Območni službi Zavoda RS za zaposlovanje Trbovlje s problemom dolgotrajne brezposelnosti spopadajo predvsem z različnimi ukrepi APZ ter s poglobljeno karierno orientacijo, ki jo izvajajo karierni svetovalci.

13. V katere ukrepe APZ je vključenih največ dolgotrajno brezposelnih?

Intervjuvanka je naštel naslednje ukrepe APZ: pomoč pri načrtovanju poklicne poti in iskanju zaposlitve, klubi za iskanje zaposlitve, programi institucionalnega usposabljanja, priprava za potrjevanje NPK in potrjevanje NPK, formalno izobraževanje, delovni preizkus, usposabljanje na delovnem mestu, javna dela, pomoč pri samozaposlitvi, subvencije za samozaposlitev, spodbujanje zaposlovanja dolgotrajno brezposelnih oseb, ki prejemajo denarno socialne prejemke, ter zaposli.me.

14. Ali so po vašem mnenju posamezni ukrepi APZ v katere so vključeni dolgotrajno brezposelni uspešni ali ne?

Intervjuvanka je mnenja, da je uspešen predvsem ukrep Klubi za iskanje zaposlitev, katerega realizirana zaposlitev je približno 30-40% ter ukrep Usposabljanje na delovnem mestu, ki vodi do približno 70% realiziranih zaposlitev.

15. Na podlagi česa se odločite v katere ukrepe APZ boste vključili dolgotrajno brezposelne?

Intervjuvanka je navedla naslednje razloge za uvrstitev dolgotrajno brezposelnih oseb v posamezne programe APZ: trenutne potrebe trga dela v Zasavju, potrebe delodajalcev ter želje in ovire posamezne dolgotrajno brezposelne osebe.